

Runefunn fra Finnesloftet

Av Kristel Zilmer

In the years 2017–2019 twelve runic inscriptions and numerous other graffiti were found from the medieval *loft* known as Finnesloftet at Voss. Finnesloftet is among the oldest preserved secular wooden buildings from medieval Norway, dendrochronologically dated to around 1295. This article provides the first runological presentation of the material, discussing possible ways of reading and understanding the inscriptions. The runic material is seen in relation to other graffiti from the building. Similar collections of varied medieval graffiti and inscriptions are in Norway previously known from church buildings, primarily stave churches. The finds from Finnesloftet broaden our understanding of the use of runes and other modes of communication in the medieval society.

1 Innledning*

På gården Finne i Gullfjordungen på Voss står Finnesloftet – et merkverdig profant trehus fra middelalderen. Tømmeret til loftet er dendrokronologisk datert til rundt 1295. Loftet ble sannsynligvis bygd kort tid etter det; det kan ha delvis blitt konstruert et sted nær hogstplassen og deretter fraktet til gården (Berg 1995: 229–231). På 1300- og 1400-tallet var Finne med tilhørende jordegods en velstående setegård eid av lokal-

* Jeg vil takke Fortidsminneforeningen for tilgang til Finnesloftet og god tilrettelegging for undersøkelser. En stor takk til Ida Dyrkorn Heierland for formidlingsopplegg om runefunnene fra Finnesloftet høsten 2017 og våren 2018, og til førsteamanuensis Elise Kleivane ved Universitetet i Oslo som var med på feltarbeid i november 2019. Takk også til flere kollegaer som har bidratt med råd underveis og til to anonyme fagfeller for nyttige og konstruktive innspill til manuset. Sist men ikke minst, tusen takk til Knut Finne for stor innsats med å spore opp nye runeinnskrifter i bygget.

aristokratiet.¹ Diplomer fra begynnelsen av 1300-tallet omtaler en Peter (Bonde) på Finne; han er den første jordeieren kjent ved navn.

Arne Berg (1995: 238) beskriver Finnesloftets spesielle monumentalitet som viser inspirasjon fra steinarkitektur og stavkirker. Det er ikke bevart andre middelalderbygninger i Norge med en likeartet kombinasjon av byggemåter. Underetasjen er bygd i liggende tømmer og har to laftede tømmerkasser. Mellom disse går det en smal gang. Andre etasje er stavbygd, og der finnes ett mindre og ett større rom som må ha vært brukt som festsal.² Svalgangene langs de østlige og vestlige langveggene er antakelig nyere tillegg, den opprinnelige utformingen er ukjent. Et stort restaureringsarbeid ble utført i 1890-årene etter at Fortidsminneforeningen kjøpte eiendommen.³

Tidligere beskrivelser av loftet nevner innskårne streker i tømmerstokker i første etasje. Skråstrekene ble kanskje risset under den første konstruksjonen av kassene, før stakkene ble fraktet til byggeplassen. De kan ha vært et hjelpemiddel ved oppføringen av bygget (Berg 1995: 229–230). Om andre riss skriver Arne Berg (1995: 231): «Bumerka, som det er fleire av på buadørene, er det ikkje funne opphavsmenn til. Av andre merke er det eitt i stokken under døra i søre bua». Bumerkene er også dokumentert på tegninger laget av arkitektene Georg Andreas Bull og Peter Andreas Blix på 1800-tallet.

Våren 2017 ble det klart at Finnesloftet hadde mer å by på. Da fikk en studentgruppe øye på en runeinnskrift i første etasje. Dette overraskende funnet satte i gang undersøkelser av alle tilgjengelige veggflater. Flere nye funn dukket opp. Per november 2019 var det registrert tolv sekvenser med runer, flere motiver med figurativ graffiti og andre innrissinger.

Denne artikkelen presenterer de tolv runeinnskriftene og gir en oversikt over annen graffiti fra loftet.⁴ Innskriftene analyseres enkeltvis; målet er å komme med en runologisk beskrivelse og vurdering av inn-

1. Ugulen (2008 [2006]) undersøker den jordeiende eliten på Vestlandet i middelalderen.
2. Berg (1995) diskuterer om bygget kunne vært utleid til Mikaelsgildet på Voss, men dette er usikkert. Åpenbart var Finnesloftet et praktbygg, med en sal som kunne brukes til møter og sammenkomster.
3. Brekke (2017) forklarer historien bak foreningens kjøp av Finnesloftet.
4. Enkelte innskrifter er tidligere presentert populærvitenskapelig av Zilmer (2018, 2020).

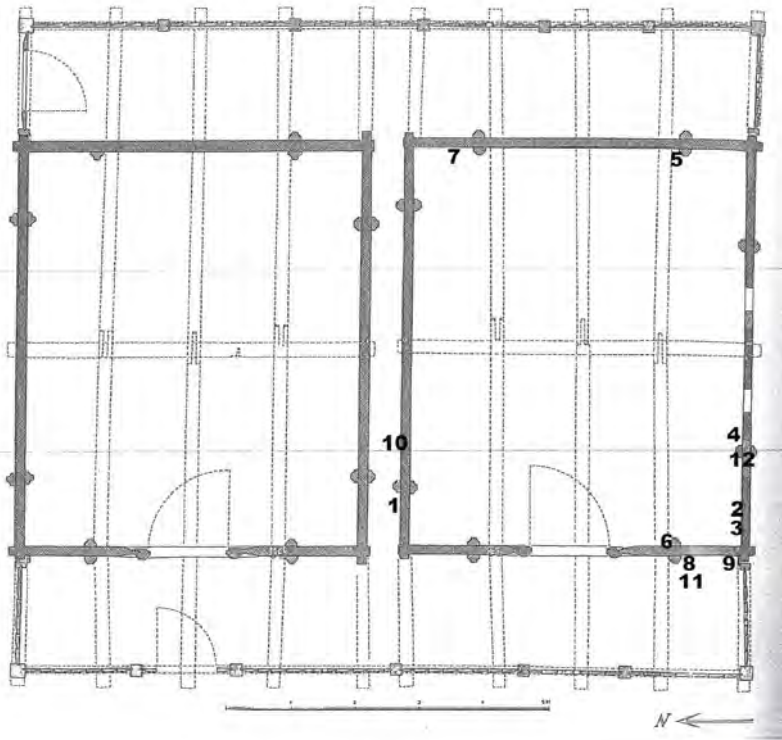
skriftene, samt etablere første lesninger og tolkninger som danner grunnlaget for videre studier. Innskriftene presenteres i nummerert rekkefølge ut fra funntidspunkt. Underveis og avslutningsvis drøftes sammenhengen mellom ulike innrissinger, samt funnenes kulturhistoriske betydning som verbale og visuelle uttrykk i en verdslig gårdsbygning.

2 Funn og undersøkelser i 2017 og 2019

I mai 2017 besøkte en studentgruppe Finnesloftet sammen med generalsekretæren i Fortidsminneforeningen, Ola Fjeldheim, og historikeren Øystein Hellesøe Brekke. Studentene, som gikk på studieprogrammet «Tradisjonelt bygghåndverk og teknisk bygningsvern» ved NTNU, undersøkte bygningen grundig. En student oppdaget mulige runer i gangen i første etasje. Jeg fikk informasjon om funnet i juni, sammen med fotografier som viste tydelige runer. 15. september undersøkte jeg innskriften (nr. 1 nedenfor) på stedet. Sammen med Knut Finne, den lokale kontakten for Fortidsminneforeningen på Voss, gikk vi en runde i bygget og kom over en ny innskrift i den sørlige buen i første etasje (nr. 2). Arbeidet fortsatte 11. og 20. oktober: Da fant jeg tre innskrifter til (nr. 3–5), sammen med flere eksempler på figurativ graffiti og andre markeringer. Det meste ble funnet på veggstokkene i den samme sørlige buen. Det var ikke mulig å granske alle deler av buen like grundig høsten 2017, siden det stod en del større møbler og utstyr foran veggene.

En av de lengre innskriftene (nr. 5) var delvis skjult under en senere innsatt strekkfisk; dette er en konstruksjonsdel som avstiver vegg. Omtrent halvparten av runene var synlige. Et annet sted dekket en strekkfisk over graffiti med dyremotiver. I 2018 sendte Fortidsminneforeningen en dispensasjonssøknad til Riksantikvaren for å demontere strekkfiskene midlertidig. Etter godkjent søknad og planlegging ble arbeidet gjennomført i november 2019. I forkant opplyste Knut Finne at han i august 2019 hadde funnet nye innskrifter innvendig og utvendig i den sørlige buen og i gangen mellom buene (nr. 6–10).⁵ En innskrift (nr. 11) ble oppdaget av Anne Guri Aas som deltok på runeletingen sammen med Finne.

5. Knut Finne sendte opplysninger sammen med fotografier i e-poster fra 18. oktober og 23. oktober 2019.

Figur 1. Funnstedene til tolv runeinnskrifter i første etasje i Finnesloftet. Plan-tegningen er fra Berg (1995: 230). Beskrivelser med mål er gitt i gjennomgangen av innskriftene.

De foreløpig siste runologiske undersøkelsene gikk for seg 7. og 8. november 2019. Strekkfiskene ble fjernet 6. november, og da kom enda en liten runesekvens fram på en veggstokk (nr. 12). 7. november undersøkte jeg innskriftene sammen med Elise Kleivane fra Universitetet i Oslo. 8. november fortsatte arbeidet med dokumentasjon av de nyeste funnene. Tre av disse finnes på den utvendige vestveggen til sørbuen (nr. 8, 9, 11). De er mer forvitret enn innskriftene inne i buen. En er nå nærmest uleselig, kun enkelte tegnkonturer er svakt synlige (nr. 9). Alle innskriftene er dokumentert ved notater, enkle avtegninger og fotografier. Artikkelen har med fotografier av alle innskriftene. Når det er vanskelig å få et godt nok inntrykk av enkelt detaljer, er avtegninger av runeformer tatt med som supplement. Nummereringen av innskriftene er kronologisk etter

funntidspunkt, og dette er i tillegg det strukturerende prinsippet i artikkelen. Alternativt kunne innskriftene drøftes i små grupper ut fra plassering i loftet. I den første runologiske dokumentasjonen er den kronologiske gjennomgangen mest praktisk og oversiktlig, siden innskriftene ble oppdaget over en periode på to år. De første fem innskriftene har vært omtalt i den gitte rekkefølgen i tidlige presentasjoner av materialet. Nye funn kan fortsatt dukke opp.

Kartet (Figur 1) viser funnstedene til runeinnskriftene. Grunnlagstegningen fra Berg (1995) er supplert med markeringer som gir en omtrentlig plassering til innskriftene på sørbuens innvendige eller utvendige vegger. Utover runene finnes det små samlinger av figurativ graffiti og andre innrissinger. Flest funn er belagt innvendig på sørbuens vestvegg (særlig rundt sørvestlig hjørne), hele sørveggen (flere funn nær innskriftene 2, 3 og 4) og deler av østveggen (flere rundt innskriftene 5 og 7).

3 Runeinnskriftene

Innskrift 1

Innskriften er på sjettede liggende tømmerstokk telt nedenfra i den smale gangen mellom tømmerbuene i første etasje, omtrent 142 cm fra golvet,⁶ i nærheten av inngangen fra vest. Stokken inngår i nordveggen til den sørlige buen. Innskriften er kort, avstanden mellom vertikale i første og siste rune er rundt 5 cm. Runene er skåret inn langs nedre del av stokken. De første runene strekker seg lenger ned enn de siste slik at innskriften løfter seg visuelt oppover på veggen. Foran runene står noen små streker og prikker av tilfeldig karakter. Innskriften består av sju runer, inkludert en binderune. Noen streker er tynnere ristet enn andre, men alle runene er tydelige. Tegnhøyde er mellom 2–2,8 cm, den korte s-runen er på cirka 1 cm.⁷

6. Dette er målt fra golvflaten omtrent til bunnen av første eller lavest plasserte rune.

7. For ^l og ^l i norske middelalderinnskrifter brukes **s** som vanlig translittereringsbokstav. Runen er som regel kortere enn de med full høyde; den kan være punktert, dvs. fått en markert avslutning.

Figur 2. Innskrift 1. Alle fotografiene i artikkelen er tatt av forfatteren.

¹ *†⁵ |†R†,

halsinra.

Gjengivelse av grafiske former og translitterering følger konvensjonelle løsninger. Runeformene er idealiserte, og de viser ikke alle individuelle grafiske trekk.⁸ Runologisk translitterering er mye diskutert med tanke på ulike prinsipper og undersystemer versus ønske om konsekvente valg.⁹ I artikkelen må translittereringsbokstaver oppfattes som funks-

8. En mulighet er å overnormalisere alle runeformene uten å vise variasjon. Jeg har vurdert det hensiktsmessig å vise til noen varierende trekk, avhengig av tilgjengelige fontvarianter. Jeg bruker de nærmeste lignende fonttyper; der nyansene er vanskelig å etablere – for eksempel kantete vs. svakt rundede eller lukkede vs. svakt åpne former – er kantete og lukkede brukt som standard. Bildene og beskrivelsene dokumenterer mer av den faktiske variasjonen.

jonelle og konvensjonelle grafiske representasjoner. Systemet som ligger til grunn, tar utgangspunkt i vanlige praksiser i utgivelse av norske rune-innskrifter fra middelalderen (se f.eks. *Norges Innskrifter med de yngre Runer*, NIyR bind 6).¹⁰ En viss sammenheng med antatte lydverdier er bestrebet, men translitterering dokumenterer ikke presise fonologiske forhold.

Første rune er en tydelig * **h**. Den følges av binderune † **ā** der kvisten til **l** utgår fra stavtoppen. Tredje rune † **s** er uten punktering, selv om en mørkere fure ved enden kan skape et slikt inntrykk. Til høyre for fjerde rune **l** **i** finnes en liten skråstrek. Den er ikke knyttet til staven og ser heller ikke ut som et tilsiktet skilletegn. Femte rune † **n** har en kort kvist på høyre side. Det svakt rundede hodet til sjette rune **R** **r** utgår fra toppen, uten å være helt lukket øverst. Hodet avslutter langs foten og rører ikke staven; foten derimot knytter seg til staven. Sjuende rune † **a** er kortere enn andre med full høyde (sett i relasjon til tenkte rammelinjer), omtrent 2 cm. Etter runen er et lite snitt synlig, det kan være et avsluttende knivstikk. Om vi leste runene i motsatt rekkefølge, kunne dette markere innskriftens start.

Runene er sikkert lest, men de står i en samlet sekvens, uten skilletegn eller mellomrom. Selv korte innskrifter kan by på vansker når vi skal finne fram til mindre meningsbærende enheter i en sammenhengende ytring. Tydingsarbeidet innebærer blant annet å teste hvilke segmenter (enkeltdeler) som lar seg skille ut leksikalsk og morfologisk ved å dele ytringen inn i mulige ord og ord i morfemer. Samtidig analyserer vi de meningsbærende enhetenes funksjoner og ytringens grammatiske struktur.

En segmentering ut fra hypotetiske ordgrenser som tar hensyn til morfologiske og fonologiske forhold i norrønt og runestavningens særtrekk, viser flere muligheter, for eksempel: **hālsinr + a**, **hālsin + ra**, **hāls + inra**, **hāl + sinra** eller **hāls + in + ra**. Siden én av identiske konsonanter ved ordgrense ofte kunne sløyfes i runeskriften, er enheter av typen **hāls + sinra** og **hāls + sinr + a** noen ytterligere alternativ. Morfologisk skaper **hālsinr + a** fort inntrykket av en eierformel – et egen-

9. Noen problemer er sammenfattet hos Barnes (2013, se spesielt s. 17–21); se også Barnes (2011); Fjellhammer Seim (1998: 20–30).

10. Av symboler bruker artikkelen $\widehat{\quad}$ for binderune; punkt under (f.eks. $\underset{\cdot}{\text{æ}}$) viser usikker lese måte; — viser lakune, med et ukjent antall tapte runer. Skilletegn er markert i runegjengivelse og translitterering, med de detaljer som fontene muliggjør.

navn (m., nominativ) gjengitt med runer som **halsinr** sammen med prensensformen á 'eier' (verbet *eiga* i 3. sg.). Eierinnskrifter forekommer på ulike løse gjenstander, noen funn er kjent fra kirker der vi også finner annen navnegraffiti. Ferske runefunn fra en annen bygning på Voss, Lydvaloftet, omfatter en eierformel på en veggstokk.¹¹ Runeinnskrifter og andre middelalderkilder inneholder flere navn som begynner på **hal-** som kan stå for *Hall-* (se f.eks. Lind 1905–1915: sp. 455–479, Lind 1931: sp. 378–402). Diplomer omtaler personer med tilknytning til Voss og Finnegodset.¹² Fra årene 1350–1351 kan vi følge en tvist om en arvesak mellom Hallstein Josteinsson fra Saue og Ingebjørg Simonsdatter.¹³ Representanter for partene samlet seg på Finne i august 1350 for å gå gjennom eiendommen og inventaret. Innskriftens **halsin** / **halsinr** lar seg ikke forklare som en feilskrivning av *Hallsteinm*. Dette ville forutsette at risteren har uteglemt **t**, og at diftongen er representert ved **i**;¹⁴ runen **r** står da også uten forklaring. Om delen etter **hál** var **sonr/sunr**, kunne dette være patronymikon *Hallssonr* eller *Hallasonr*, altså Halls eller Halles sønn. Diplomene fra 1300-tallet omtaler flere personer fra Voss som Halles sønner.¹⁵ I en innskrift fra Bø gamle kirke i Telemark står **hla:sun** for *Hallason* eller *Hallsson* (A 97);¹⁶ *Hallr* og *Halli* er belagt i enkelte runeinnskrifter. Her måtte vi imidlertid tydd til forklaringen at risteren har uteglemt kvisten(e) til fjerde rune. En kjent historisk opphavsperson bak innskriften lar seg altså ikke spore. Navnet *Helsingr* (også kjent som til-

11. Innskriftene i Lydvaloftet ble oppdaget i januar 2020 av Knut Finne, Arild Sætre, Mari Finne og Simen Tegle Karlsen. Funnene ble første gang runologisk undersøkt i februar 2020 og gjennomgås i egen studie.
12. Se nærmere i Ugulens avhandling, del 4.7 «Voss: Rogne, Finne og meire til» (2008 [2006]: 200–297). Slekstavlene over ættene på Rogne, Finne (eldre og yngre) finnes på s. 203, 209, 235, 238.
13. Se DN I nr. 321 og DN II nr. 308, søk via: https://www.dokpro.uio.no/dipl_norv/diplom_felt.html.
14. Lind (1905–1915: sp. 471–472) gir en oversikt over ulike stavemåter for *Hallsteinm* i diplomer. Det er flere forekomster av *Halsten* (se f.eks. DN I nr. 436 fra 1376) og *Halstin* (DN X nr. 192 fra 1447).
15. Se Ugulen (2008 [2006]: 203, 213), om slekten der flere var identifisert ved patronymikon Halleson. Om navnet, se også Lind (1931: sp. 389).
16. Artikkelen bruker følgende runesignum: A + nummer står for registrering av innskrifter (nye funn fra Norge, med unntak av Bergen) ved Runearkivet, Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. B + nummer står for innskrifter som er funnet fra Bergen (Bryggen). N + nummer viser til innskrifter publisert i korpusutgaven *Norges Innskrifter med de yngre Runer* 1–6 (Olsen m.fl. 1941–).

navn, samt navn på fugl og sverd) kan være et alternativ i tolkningen av **hālsinr** (foreslått av en av fagfellene på manuset). Beleggene er ikke mange (se Lind 1905–1915: 510; Egilsson og Jónsson 1931: 243); det forutsetter at **α**-runen står for /e/ eller /æ/.

På grunn av knivsticket etter rune nr. 7 kan vi vurdere om runene bør leses i motsatt rekkefølge.¹⁷ Når vi oppfatter de grafiske formene som orientert fra venstre til høyre, får vi **arnislāh / arnisāl̥h**. Første del kan være navnet *Arni* (Arne). Bruken av **h**-runen på slutten kunne stå for /g/ eller konsonantforbindelsen /ks/.¹⁸ Hele sekvensen gir ikke noen åpenbar mening. Enda et alternativ er å lese deler av innskriften i ulike retninger; slik kunne vi fått navnene Arne og Hals, eventuelt Arne med tilnavnet 'hals'. Tilsvarende strategier er kjent fra runematerialet, men det er vanskelig å bevise at dette er tilfellet i innskriften.

Når vi holder oss til sekvensen **hālsinra**, kan det stå for et sammensatt personnavn, navn med tilnavn eller andre tillegg. *Hals* er belagt som personnavn og tilnavn (Lind 1905–1915: sp. 480, Lind 1920–1921: sp. 133, Lind 1931: sp. 402); det er med i noen innskrifter på runesteiner (Peterson 2007: 105). Substantivet *hals* (m., bestemt form *halsinn*) betyr 'hals, strupe, nakke', men også 'mann, kar'. Ordet er med i flere sammensetninger, blant annet *halsdigr* ('tykkhals') og *halsstuttr* ('korthals'). Overført ble *hals* brukt om innsnevringer og terrengformasjoner som landrygg og høydyrygg, dessuten om endedeler på (bøyde) gjenstander, samt deler der båt og skip smalner fram mot stevnen.¹⁹

Ser vi på **sinra** som en enhet (eller eventuelt to: **sinr α**), kan substantivet *sindr* (n. 'sinder, slag'), verbet *sindra* ('gnistre') eller (til)navnet *Sindri* være av interesse. Dette ville forutsette bortfall av /d/ som midterste konsonant i konsonantgruppen eller uttalebasert assimilasjon (se Seip 1955: 156, 172, 284; jfr. Spurkland 1991: 243, ifølge Spurkland er assimilasjonen [nd] > [nn] svakt sporbar i noen få innskrifter fra Bryggen). Noen alternativ er tilnavnet *Sínkr* ('egennyttig') eller en navneform basert på *Sinir* (muligens avledet av substantivet *sin*, f. 'sene, nerve'; se Peterson

17. Om kryptografi i runeinnskrifter, se Nordby (2018); baklengs skrivemåte og vekslende leseretning er noen kjente strategier (se spesielt s. 70–71).

18. Se for eksempel N 79 med **eirih** (*Eiríks*, alternativt translitterert som **eirix**), forklart som innflytelse fra latinskriften; se Fjellhammer Seim (1982: 94–95) om graftypen * og mulige fonemverdier i innskriftene fra Bryggen.

19. Se *hals* i *Dictionary of Old Norse Prose* (ONP): <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?030985>.

2007: 196). *Sindri* (Sindre) er belagt som personnavn, tilnavn og gårdsnavn (Lind 1905–1915: sp. 904–905, Lind 1920–1921: sp. 308, Lind 1931: sp. 732).²⁰ Det er videre kjent som et dvergnavn (Egilsson og Jónsson 1931: 496); i Snorres Edda er *salr Sindra ættar* navnet på en sal. Navnet *Sindri* – om det har sammenheng med *sindr* eller *sindra* – kunne også betegne en smed. Innskriften kunne tolkes som en eierformel eller et uttrykk med et (sammensatt) navn i genitiv. Disse forslagene går som nevnt ut fra at noen elementer er bortfalt i stavningen eller assimilert, med tvilsomme belegg.

Navneinnskrifter er en velkjent kategori blant middelalderfunn, men innskriften kan selvsagt inneholde noe annet enn navn. En leksikalsk segmentering **hāls + in + ra** kan bestå av substantivet *hals* (i betydningen ‘endestykke’) adverbet *inn* (‘inn, inn i hus; inne’) og substantivet *rá* (f., ‘hjørne, krok; stolpe’).²¹ Uttrykket kan vise til stokkens plass i gangen ved ett av buehjørnene. Det kan gi mer mening å analysere **inra** som en enhet og sette det i forbindelse med det komparative adjektivet *innri* (‘indre’, forekomster i dativ- og genitivuttrykk som *innra*).²² Innskriften kan inneholde en stedsangivelse som viser til indre/innerste Hals. Hals er et kjent steds- og gårdsnavn, belagt i middelalderdiplomer;²³ Ryghs oversikter viser forekomster av navn som Hals lille, Hals store, Hals østre og Hals vestre (1500–1700-tallet).²⁴ En konkret forklaring er at innskriften knytter seg til den bestemte delen av loftet. Uttrykkene *hals innra* «(tilhørende) indre hals» eller *hals [i] innra* «hals i indre» kan vise til den indre smale gangen der runene står risset; *hals* betegnet som kjent innsnevrede deler av bygninger og konstruksjoner.

Konklusjonen er følgende: Selv om **hālsinra** kan minne om en eierformel eller navneinnskrift, er de konstruerte forslagene ikke helt over-

20. Som tilnavn nevnes skalden *Guthormr sinn dri* (Lind 1920–1921: sp. 308). Se også ONP: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o68882>.

21. Se Fritzners ordbok, elektronisk versjon: <https://www.edd.uio.no/perl/search/search.cgi>, samt ONP: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o63168>.

22. Fritzner lister opp eksempler som *innra veginn*; *it innra* («den indre vei»); jfr. ONP, bl.a. uttrykket *lá hann í innra*, om indre (innerste) plassering: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?c325804>.

23. Se Ryghs serie *Norske Gaardnavne*, via: https://www.dokpro.uio.no/rygh_ng/rygh_felt.html. Et eksempel på Hals som gårdsnavn finnes i DN VI nr. 500.

24. Se Rygh, *Norske Gaardnavne*, bind 5 s. 261, bind 6 s. 89. Av parallell interesse kan være området identifisert som *Háls (h)inn ytri* i Landnámabok (se f.eks. frasen *til Háls ens ytra i Dyrafirdi* i AM 107 *Sturlubók*, Jónsson 1900: 169).

bevisende. Innskriften kan heller handle om en plass eller plassering ved å betegne den smale gangen mellom buene (eller muligens et annet sted som risteren hadde i tankene). Tolkningsforslaget er *hals [i] innra*, med betydningen «indre hals» som viser til loftets snevre indre hals i første etasje. Innskriften kan ha tematisert bygningen av loftet ved å markere stedet mellom de to tømmerkassene i første etasje.

Innskrift 2

Innskriften er på sjettede liggende tømmerstokk telt nedenfra i sørveggen inne i sørbuen. Høyden fra golvet er rundt 137 cm. Fire runer er risset langs nedre del av stokken, avstanden mellom vertikale i første og siste rune er 2 cm. Fra siste rune er det bortimot 45 cm til det sørvestlige hjørnet. Første rune er omtrent 3,3 cm, siste 2,8 cm høy. Runene er tydelige, selv om de er omringet av andre riss og riper. Noen streker løper inn

Figur 3a: Innskrift 2.

Figur 3b: Annen graffiti.

mot eller tvers over stavene. Det er likevel klart hvilke linjer som hører til runene, til forskjell fra tilfeldige merker og skader.

ŷ ʌ þ ı
kyþa

Første rune ŷ **k** har en rettvinklet kvist, uten spor etter punktering. Det er en skade eller et kutt til venstre for staven. Andre rune ʌ **y** har to rette kvister og en stav som strekker litt lenger ned enn ved første rune. Samtidig når den ikke like høyt opp; ved toppen løper en diagonal (stiplet) ripe nedover og krysser neste rune. Den er ikke en del av runene. Tredje rune þ **p** har en smal krummet belg, staven lener seg svakt mot høyre. En lignende ripe som ved **y** starter ved toppen og krysser den et-

terfølgende runens stav. Fjerde rune † a har en kort kvist som skjærer lett over staven på høyre side. Tredje og fjerde rune står tettere enn de to første der kvistene til y tar større plass.

Runene **kyþa** gir navnet *Gyða*, Gyda – et velkjent fellesnordisk navn (jfr. gda. *Gytha* og gsv. *Gydha*; om navnet og belegg se Melefors og Eldblad 1990: sp. 486–488). Petersons oversikt over runematerialet fra vikingtiden (Peterson 2007: 95) viser at navnet er med i tre svenske innskrifter og en dansk innskrift.²⁵ *Gyða* er belagt i noen norske runeinnskrifter fra middelalderen: [**kyþa**] N 232, **gy:þa** A 117 (N 814), **gya** B 149, **kyþa** B 39. Navnet i formen **gya** kan inngå i samstavsrunen i B 518.²⁶ Navnet er med i flere diplomer (se *Regesta Norvegica*,²⁷ samt Lind 1905–1915: sp. 427–429). I et brev fra Hylle på Voss (6. april 1339) nevnes en Gyda Hollolvsdatter,²⁸ i to brev fra Vossevangen (30. januar og 12. juni 1347) hører vi om en Gyda, mor til Ørnulv på Skjerveggen.²⁹ Uten andre identifikasjoner kan navnet i innskriften ikke knyttes til bestemte personer, men diplomene viser at noen personer i området var kalt Gyda. De som risset eller leste innskriften, visste nok hvem hun var.

Den samme stokken bærer flere riss og noen figurative motiver (Figur 3b viser et utvalg). Foran første rune er det risset noen bøyde linjer, særlig den som står nærmest innskriften, ligner på en skipsstevn. Tegninger av skip og skipsdeler er velkjent graffiti fra norske stavkirker (Blindheim 1977, 1985); samme type motiver finnes i tidligere materiale, for eksempel på dekkbord fra Oseberg- og Gokstadskipene. Lenger til venstre for runene finnes flere riss. Noen riper ligner på † k eller † f , samt † þ **up**. Trolig var de ikke ment som runer, i beste fall var det vage etterligninger av kjente tegnformer. Omtrent 2 cm til høyre for innskriften står en lang

25. De svenske beleggene er: **gyþa** ÖI ATA4684/43B, **kiþa** U 744, [**kuþa**] Vg 110; den danske er **kuþa** DR 99. Diskutabelt er **kubanan** på et beinstykke fra Lund (SkL 79 etter dansk korpusregistrering, se <http://runer.ku.dk/>, samt DR FV1993;227B i databasen *Runor*: <https://app.raa.se/open/runor/search>).

26. Dette er foreslått av Jonas Nordby i e-post fra 13. januar 2020. Tidligere er det lest som en eierformel der skadet parti kan inneholde navnet *Gumma*. Nordby mener det ikke er nok plass til **gunaamik**, og at **gyaamik** er et bedre alternativ. Det er likevel usikkert hvordan den skadede delen av samstavsrunen som er innrisset langs trestykket, har vært utformet; dette gjelder både runestørrelsene og kvistenes plassering, derfor er ulike utfyllinger mulige.

27. Elektronisk søkbar: https://www.dokpro.uio.no/dipl_norv/regesta_felt.html.

28. Se DN II nr. 231.

29. Se DN I nr. 304 (gjengitt med feil dato), DN III nr. 245.

stav med kryssende streker som ligner på $\# \emptyset$ (Figur 3b). Her er det også tvilsomt om dette er en runeform; staven og strekene er av ulik karakter, og flere svakere riss krysser staven. Lenger mot høyre finnes et flette-motiv og et riss av formen M der øvre delen med bistaver er i dobbelt-kontur. De vertikale linjene er på sirka 4,3 og 3,5 cm, størrelsen er sammenlignbar med runene. Dette kan være et stilisert tegn eller majuskelen M. Flere små stikk løper diagonalt over tegnet.

Innskrift 3

Innskriften er på femte liggende tømmerstokk telt nedenfra i den samme sørlige veggen som innskrift 2. Høyden fra golvet er 122–123 cm, avstanden til det sørvestlige hjørnet rundt 52 cm. Runene er risset omtrent midt på stokken, over en sprekk. En mindre sprekk er synlig over tegnene, en annen finnes nede ved den høyre kvisten til siste rune. Foran første rune er det en rekke spor etter knivstikk, noen småhull og streker. Lenger til venstre (sirka 6,2 cm fra første rune) står et over 4 cm høyt tegn: enten r-rune eller majuskel R der hodet utgår et stykke nedenfor toppen. Andre markeringer og et figurativt motiv – en liten fugl (se Figur 16) – er også til stede på stokken. Hele veggflaten bærer variert graffiti, fra småriss til enkle tegninger.

Innskriften består av fem runer, avstanden mellom vertikale i første og siste rune er rundt 2,5 cm nederst og 2,7 cm øverst. Tegnhøyde er på det meste sirka 3 cm, fjerde rune er kortere. De tre første runene lener seg svakt mot venstre.

¹ 1BY†⁵
tbmly

Første rune er 1 t med en kvist noe nedenfor stavtoppen. Andre rune B b har to runde belger som møter hverandre og knytter seg til staven. Den nederste avslutter et stykke høyere oppe, den når ikke ned til stavbunnen.³⁰ Stavens synlige del er rundt 3 cm, men vi ser at kniven har skåret inn i trevirket under sprekken. Det samme gjelder tredje rune Y m

30. Fjellhammer Seim (1982: 8) forklarer tilsvarende grafiske variasjoner ved b som en mulig «performance-feil», dvs. at «risteren har feilberegnet den nederste posen en smule». Det er diskutabelt om dette viser manglende presisjon i utforming eller individuelle ristertrekk.

Figur 4. Innskrift 3.

og femte λ y som også får sin avslutning over sprekken. Begge runene har tilnærmet rake kvister med unntak av høyrekvisten til Y som er svakt bøyd. Ved fjerde rune $\uparrow$ l er kvisten plassert enda litt lavere enn ved t , og staven er kortere enn andre.

Sekvensen **tbmly** er de fem siste runene i middelalderens runealfabet, *fuporken* med 16-tegn. Runerekken er belagt i et antall innskrifter, lengden og oppsettet kunne variere.³¹ Innskriftene som ikke gjengir hele alfabetet, tar ofte med innledende **fupork** (se Nordby 2018: 174–175). Vi finner ikke direkte paralleller til Finnesloftets **tbmly**, sett bort fra enkelte delvis skadede innskrifter (for eksempel A 177 (N 810), med runene

31. Om *fupork*-innskrifter i vestnordisk materiale, se Fjellhammer Seim (1998). Runerekkenes inndelinger drøftes av Nordby 2018 (spesielt s. 166–177). Om runeopplæring og øvinger, se Knirk (1994).

-astbmly). Det nærmeste er innskriften på et trestykke fra Bergen (B 27, museumsnr. BRM 0/10398) der det står: **īta†ss†t**bm**†ly†z†**.

Det er usikkert hvilken funksjon **t**bm**ly** hadde på stokken eller hvorfor den står isolert, men vi vet i alle fall at de fem runene utgjorde en samlet gruppe. Inndelingen av runerekken i tre avdelinger er en praksis som spores allerede i den eldre 24-tegns *fuþark*. I middelalderens alfabet førte tredelingen til gruppene på seks, fem og fem runer: **fuþork hnias t**bm**ly**. Stokken har enkelte små rader og samlinger med riss som minner om tellemerker. En mulighet er at de fem runene ble ristet som en huskeliste eller et hjelpemiddel ved telling. Avslutningen på alfabetet kunne videre være en øvelse eller repetisjon av velkjente skriftegn. Hele rekken finnes innrisset to ganger i loftet (nr. 6 og 8), og en innskrift på fire runer kan være en påbegynt *fuþork* (nr. 12).

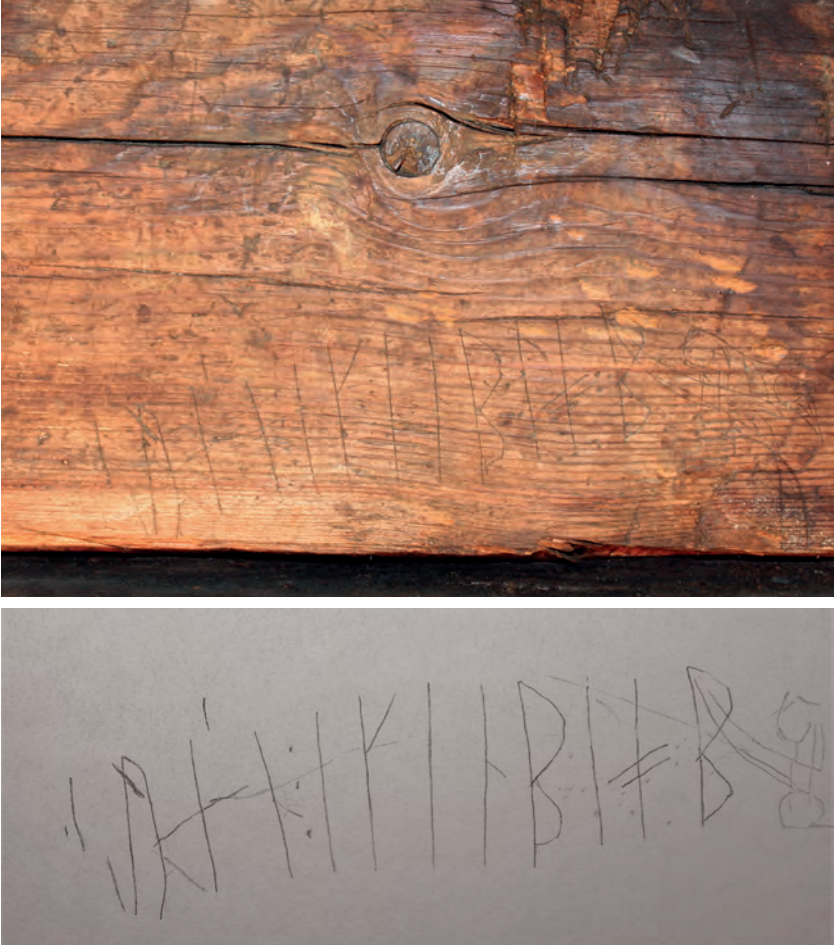
Innskrift 4

Innskriften finnes på den samme sørlige veggen som nr. 2 og 3, den er plassert nærmere de innsatte lysåpningene. Runene er skåret inn langs nedre del av femte liggende stukkelt ned fra. Høyden fra golvet er 108–109 cm. Runene starter omtrent 15 cm til venstre for en strekkfisk. Innskriften er synlig, mens annen graffiti er delvis skjult. To stiliserte dyrehoder finnes på begge sidene av strekkfisken (om dyremotiver i stavkirker, se Blindheim 1977, 1985). Ved midlertidig fjerning av strekkfisken kom et tredje, mindre hode til syne, sammen med en kort innskrift (nr. 12).

Innskriften har tolv (evt. tretten) runer, avstanden mellom vertikale er i første og siste rune er 12,5 cm. Tegnhøyde er mellom 3–3,5 cm, **s** er på 1,5 cm. Innskriften løper svakt oppover. Noen steder krysses runene av andre riss, og trevirket bærer flere merker. Det er til dels krevende å identifisere tegn i begynnelsen av innskriften, de har et mer tilfeldig, noe slurvete preg. Etter nærmere undersøkelse er følgende lesing etablert som den mest sannsynlige.

1   5   10
 |
 : ' ŋ † † : | † | † B | † B
 : **suæ`i`n:ikinbiøb**

Innskriften ser ut til å begynne med et lite snitt foran streken som utgjør den første runen ¹ **s**. Runen heller mot venstre, den har et noe tilfeldig

Figur 5a-5b. Innskrift 4. Foto og avtegning av runeformene.

preg, sammen med et vilkårlig riss nedenfor. Andre rune $\mathfrak{u}$ er omringet av noen småriss og kutt. Tilsynelatende finnes det en ekstra liten kvist på høyre side, men nærmere undersøkelse avkrefter dette. Tredje rune $\mathfrak{æ}$ har en lang diagonal tverrstrek på rundt 2 cm, den faller delvis sammen med andre linjer i trevirket og når inntil $\mathfrak{u}$ -runen. Ved en alternativ vurdering av streken som tilfeldig, kunne runen leses som $\mathfrak{i}$ eller en forlenget $\mathfrak{s}$. Undersøkelsen viser at midterste del av streken må regnes som tilsiktet, dermed er $\mathfrak{æ}$ mest akseptabel som lesing. I partiet oppover runene, mellom tredje og fjerde tegn, finnes et lite vertikalt snitt. Det er

usikkert om det var en bevisst tilføyelse. Nummereringen her følger tegnene i hovedlinjen; det ekstra snittet kan eventuelt være en innsatt rune, for eksempel **i** – risset ligner på strekene i andre runer. Fjerde rune **ᵹ n** har kvisten omtrent midt på staven. Noen merker ved runen gjør det ved første blick vanskeligere å se kvisten. Mellom fjerde og femte rune finnes et skilletegn i form av tre prikker. Fra femte rune av – som er **ᵹ i** – er tegnene tydelige; teoretisk er det mulig at den delen er ristet av en annen hånd, men slikt er vanskelig å bevise i korte innskrifter. En tilfeldig linje krysser over **i** (og **n** foran). Sjette rune er en lang **ᵹ k** med en rak kvist. Sjuende rune er en nærmere 3,5 cm høy **ᵹ i**. Åttende rune **ᵹ n** har en kvist omtrent midt på staven. Niende rune er **B b** med to belger, den øvre er større enn den nedre. Den nedre avslutter et stykke høyere oppe enn stavbunnen og kan sammenlignes med **b** i innskrift 3. Samtidig har belgene her en mer kantete utforming. Tiende rune er **ᵹ i**; i øvre parti går en linje ved staven, men ser ut til å være en del av dyremotivet. Ellefte rune er **ᵹ ø** med to kvister plassert tett inntil hverandre.³² Den siste runen er **B b**, også her er den øvre belgen noe større, den nedre avslutter nær stavens ende. Belgene er noe kantete, særlig den nedre. Noen andre linjer går gjennom runen, disse hører til dyretegningen. I feltet ved de siste runene finnes det i tillegg noen prikker og merker, samt skader i trevirket.

I denne innskriften er skilletegnet et grafisk element som taler for å dele ytringen i minst to enheter: **suæ`i`n : ikinbiøb**. Delen foran kan inneholde et navn. Den vanlige skrivemåten for *Sveinn* i norske runeinnskrifter fra middelalderen er **suæin**³³ (for belegg fra vikingtiden, se Peterson 2007: 214). Et par ganger forekommer **suæn** – N 179 (**ᵹᵹᵹᵹ**) og Bo NIYR5;222 (**ᵹᵹᵹᵹ**);³⁴ N 179 fra Rauland i Telemark (med datering til 1325) har utover **suæn** ordet *reist* som **ræst**, men derimot *lasti* som **læiste**. I NIyR 2 er manglende **i** i **suæn** forklart som en feil (altså ute-

32. Jeg bruker **ø** som motsvarighet, men lydverdien var ikke entydig. Graftyten **ᵹ** og mulige korrelasjoner i korpuset fra Bryggen er drøftet av Fjellhammer Seim (1982, se spesielt s. 71–80) og Spurkland (1991: 67, 76–79, 139–157). For analyse av graf typer og fonologiske realisasjoner i det svenske materialet, se nylig Palumbo (2020: 68–69, 143–160).

33. For eksempel N 21, N 268, B 249, B 253, B 462; jfr. A 173 (N 816) **suæen**, samt N 291 **suæinen** med ordet *sveinninn*.

34. A₁78 (N 807, fra 900-/1000-tallet) viser formen **suin**. N 668 har *Bergsveinn* som **bergsæin**.

glemte), mens **ræst** er eksempel på «forkortning av diftong foran lang konsonantforbindelse» (Olsen 1951: 342). I Finnesloftets innskrift kan den lille streken mellom tredje og fjerde rune ha tjent som en tillagt **i** – slik kunne vi få den mer frekvente formen **suæin**.³⁵

Delen som står etter skilletegnet, altså **ikinbiøb**, krever vurdering av runenes lydige realisasjoner, og om noe kan være utelatt eller byttet om. Graftypen **ǥ** kan korrelere med ulike fonemverdier i det norske materialet, primært /ø/, men også /o/.³⁶ Enkelte eksempler finnes på **ǥ** for /o/.³⁷ I innskriften taler grafene |**ǥ** for at dette kan stå for en brytningsdiftong. Sekvensen kan oppfattes som én sammenhengende enhet eller en kombinasjon av flere. Innledende *Sveinn* gjør det rimelig å vurdere om innskriften kan inneholde andre navn. Relevante navneledd kan være *Ingi + -bjørn* og *-bjørg*. Siste **b** i **biøb** gjør dette vanskelig, med mindre fotenden til en tenkt **r** er feilaktig knyttet helt til staven (belgen har en ujevn, kantete utforming). Skrivemåtene av *Ingibjörg* viser en del variasjon i runematerialet, blant annet: **ikibiørh-** (B 520, med **ǥ**), **inkebiørk** (B 390, med **ǥ**), **igb:iorh** (B 104, med **ǥ**) og **ihkiporh** (N304, med **ǥ**).³⁸ I en innskrift er *Ásbjörg* ristet som **aspiørg** (B 660, med **ǥ**). En annen har *Kolbjørn* som **kølbjøn** (N 711, med mulig **ǥ**). En innskrift gjengir trolig *Ásbjörn* som **asbjøn** (A 218); ellers er det vanlige at *-björn* er ristet som **biorn** eller **biørn**. Ved en feilristning på slutten av innskriften, dvs. at en ristet **b** istedenfor **r**, kunne vi også vurdert et tilnavn som *Bjórr*, med betydningen ‘bever’.³⁹ Da kunne innskriften benevne en Sven og en Inge Bever.

35. Et alternativ er å analysere segmentene **suæ`i`n + iki** samlet, som diminutivsform av *Sveinn*; navnet *Sveinki* (Sveinke) kan foreslås, med innskudd av vokal mellom *svein-* og *-ki*. Bruken av skilletegn inne i navn forekommer i noen innskrifter. *Sveinki* (‘liten gutt’) kunne utgjøre et kallenavn; ifølge Lind (1931: sp. 773) var det dessuten brukt som forledd i gårdsnavn (jfr. Rygh, *Norske Gaardnavne*). Resten av innskriften gir imidlertid ikke noen umiddelbar mening.
36. Se Fjellhammer Seim (1982) og Spurkland (1991).
37. Fjellhammer Seim (1982) viser til at i en latinsk innskrift fra Bergen, N 616 brukes denne graftypen for /o:/ i mannsnavnet *Jón*, samt i ordet *noster*; se også Spurkland (1991: 139–140). Spurkland nevner B 461 der **ǥ** forekommer i **kønu** (muligens *konu*, men dette er usikkert).
38. Se også *Hallbjörg* i N 568 **hlbiørk** og B 469 **halbiarh**. For andre belegg på *Ingibjörg*, se Lind (1905–1915: sp. 628–632, 1931: sp. 501–515).
39. Takk til en av de anonyme fagfellene for dette forslaget.

En mulighet er at **ikinbiøb** består av flere meningsbærende enheter som danner et utsagn sammen med *Sveinn* eller substantivet *sveinn* ('gutt(unge), kar'). Runene **ik** kan skape assosiasjoner til pronomenet *ek*, mens resten gir ikke umiddelbar mening. Det kan være at **ikin** står for *i Kinn*; identifikasjon av personer ved hjelp av preposisjonsuttrykk som inneholder gårdsnavn eller andre stedsnavn er kjent fra flere runeinnskrifter. Sandnes og Stemshaug (1997: 254) opplyser om Kinn som *øy-* og gårdsnavn: «Namnet er gno. *kinn* f 'kinn, bratt fjellside', som er brukt i *øy-* og fjellnamn. *Kinn* er overført frå lekamsdelen til terrengformasjonar med liknande form». ⁴⁰ Stedsnavnet Kinn er belagt i diplomer, på samme måte ved identifikasjon av personer; for eksempel nevner et brev fra Garder, 6. Mars 1337 *sira Þorer j Kin*, og et fra Bergen, 1322–23 *sira Sighurder i Kinn*. ⁴¹

Avsluttende **biøb** er fortsatt vanskelig å tyde om vi går ut fra at begge **b**-ene er korrekte, men det kan være et ord eller ledd som innledes med *bjø-*, *bjø-* eller *bjó-*. ⁴² I innskrifter som opplyser om en person fra et bestemt sted, kunne vi forventet et verbal eller et beskrivende tillegg. En mulighet er verbet *búa* (bl.a. 'bo; oppholde seg; forberede; stelle'), i preteritum tredje person entall *bjó*. Noen uttrykk med verbet er: *búa búi* ('drive gård, holde hus'), *búa (i) brautt/brott* ('gjøre seg reiseklar'), eller *búa borð* ('dekke bord, stille fram mat'). ⁴³ Siste **b** kunne forklares som en forkortelse; risteren fullførte kanskje ikke teksten eller stoppet opp på grunn av andre innrissinger. De siste runene kan være skåret over linjene i dyretegningen.

Innskriften kan altså inneholde et utsagn om Sven i Kinn (eller en ung mann fra Kinn). Et forslag er *Sveinn i Kinn bjó b[...]*, «Sven i Kinn bodde/holdt/drev [...]», ristet for eksempel av en person som besøkte Finnesloftet. Om noen av tegningene på veggen var til stede da innskriften ble laget, kunne teksten også forbindes med figurene. Med tanke

40. Se i tillegg oversikten i Rygh, *Norske Gaardnavne*.

41. Se DN II nr. 219, DN VII nr. 98.

42. Jeg har i tillegg vurdert om **b**-runene kunne stå for /p/, men ikke kommet til klare tolkningsmuligheter; heller ikke strategier ut fra lønrunesystemer gir noen løsninger.

43. Se videre i ONP: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o11937>; *búa búi* er også nevnt i ironisk betydning, altså at en ikke driver gård på en god måte. Om substantivet *bú* (n. 'gård, husholdning, bruk'), se: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o11934>.

på graffitiens dialogiske egenskaper kan utsagnet om Sven i Kinn ha en (humoristisk) sammenheng med tegninger av fantasifulle villdyrhoder.

Den sørlige vegg i buen var flittig brukt som et skrive- og tegneunderlag. På det samme veggpartiet og videre inn mot det sørøstlige hjørnet er forskjellige markeringer synlige. Noen er utformet som store **p** som har forlengede staver, flere belger eller står speilvendt (med belgene mot venstre), de største måler over 20 cm. I tillegg finnes det felt med ulikartede linjer, streker og tømmermerker, samt noen sikksakkmønstre.⁴⁴

Innskrift 5

Innskriften er på tredje liggende tømmerstokk telt ovenfra i den østlige vegg i sørbuen. Runene er risset omtrent midt på stokken, høyden fra golvet er rundt 131 cm, avstanden til det sørøstlige hjørnet 107,5 cm. Innskriften begynner ved siden av en strekkfisk og går under den slik at den siste halvdel ikke synes. I november 2019 ble strekkfisken fjernet og hele innskriften undersøkt. Da kom dessuten to ekstra runer til syne i feltet høyere oppe: **l** **la**. De står på andre liggende stokk telt ovenfra, omtrent 152–153 cm fra golvet. Dette kan være et gjentak av de første runene i innskrift 5.

I innskrift 5 er tegn høyden mellom 3,3–4,2 cm, **s**-runen er på 2,5 cm. Innskriften har seksten runer, inkludert en binderune. Mellomrommene varierer noe, uten at det ser ut til å signalisere ordskille; innskriften har ikke synlige skilletegn. De fleste runene heller svakt mot venstre. Flere av stavbunnene skjærer over sprekkene som danner en visuell bunnlinje. Over runene går også en sprekk, enkelte tegn har skader. Noen furer og svake riss krysser runene, mens andre ligger under. Runene er likevel tydelige.

¹ ⁵ ¹⁰ ¹⁵
lasløpfilænlaiþa

Første rune er **l** med kvisten som utgår fra toppen. En linje skjærer over runen og danner en bue på venstre side, formen minner om en binderune. Buen er ikke en del av runen, den hører sammen med andre vilkårlige linjer. I feltet nær staven og kvisten finnes et lite vertikalt snitt.

44. Grunnet artikkelens omfang er ikke alle enkeltmotiver illustrert med bilder, noen eksempler finnes i avsluttende del.

Figur 6. Innskrift 5.

Det ligger noe lavt og ser ikke ut som tilsiktet punktering; lignende tynne småstreker er synlige andre steder. Andre rune $\uparrow$ **a** har sin kvist plassert omtrent midt på staven. Tredje rune $\uparrow$ **s** er punktert, med en markert avslutning. Fjerde rune $\uparrow$ **l** er noe kortere enn andre med full høyde, rundt 3,3 cm. Kvisten skjærer lett over stavtoppen på venstre side. En svak strek er synlig i feltet mellom staven og kvisten. Den står tett ved staven og virker å være et underliggende element. Deretter følger binderunen $\uparrow$ **o** $\widehat{\text{p}}$. Den øvre kvisten til **o** er plassert nær det øvre knutepunktet til **p**-belgen på staven, den nedre står litt høyere enn det nedre knutepunktet for **p**. En liten prikk er synlig mellom kvistene til venstre for staven. Flere svake linjer (muligens et mønster) ligger under binderunen og etterfølgende runer. De er mest sannsynlig ikke en del av innskriften. Sjette rune er $\uparrow$ **f** med to rette kvister. Sjuende rune er lest som $\uparrow$ **i**. Noen linjer ved staven og andre trekk i trevirket kan skape inntrykk av bue eller kvister (formene minner om $\uparrow$ **r** eller $\uparrow$ **y**), men nærmere undersøkelse avkrefter dette. Åttende rune er $\uparrow$ **l** der kvisten er plassert noe nedenfor toppen. Niende rune er $\uparrow$ **a**, kvisten skjærer lett over staven på høyre side. Tiende rune er en punktert $\uparrow$ **e**, med et karakteristisk kantete spor på staven. Ellevte rune er $\uparrow$ **n**. Små vertikale streker

er synlige foran og etter. De ligner andre underliggende elementer, men kan muligens forklare den noe større avstanden mellom tegnene i denne delen av innskriften. Tolvte rune er $\uparrow$ $\uparrow$ med kvisten plassert nedenfor toppen (jfr. rune nr. 8). Nedre del av staven har en skade eller et tilfeldig kutt. Staven selv skjærer tydelig over sprekken under, det samme gjelder de resterende runene. Trettende rune $\uparrow$ $\mathfrak{a}$ har et tilfeldig merke nederst langs staven, mens ved toppen skjærer en sekundær diagonal linje nedover og krysser neste runestav. Den er ikke en del av innskriften. Fjortende rune er $\uparrow$ $\mathfrak{i}$, etterfulgt av $\uparrow$ $\mathfrak{p}$ der den svakt rundede belgen er plassert langs stavens midtre parti. Til sist står $\uparrow$ $\mathfrak{a}$ der kvisten er noe lavere enn ved nr. 2 og 9.

Runene er lettlete, men tolkningen er diskutabel. I middelalderinnskrifter finner vi flere (tilsynelatende) meningsløse sekvenser eller imitasjoner av blant annet latinske ord. Siden lyden /l/ går igjen i innskriften, skaper dette inntrykk av en verslinje eller språklek med likelydende ord. Et moment å vurdere er om innskriften kan følge et kryptografisk system. Baklengs skrivemåte ble nevnt tidligere (se innskrift 1); plassforskyvninger er en annen kjent strategi. Da byttes runene ut med foregående eller etterfølgende tegn i alfabetet (Nordby 2018: 150–158). Slike framgangsmåter gir likevel ikke noen løsninger med denne innskriften.

Ved en leksikalsk segmentering som tar hensyn til morfologiske og fonologiske forhold, kan hypotetiske ordenheter settes opp på flere måter, for eksempel: **las loþ** / **la sloþ** / **las sloþ**, etterfulgt av **fila en laipþa** / **fila en laip þa** / **fila en laip a**. En annen inndeling kunne være **las loþfi la en laipþa** (med varianter). Flere enheter kan gi mening individuelt. I tillegg er sammensetninger av typen **lasloþ**, **loþfila** eller **sloþfila** mulige. Spørsmålet er hvordan utsagnet er strukturert, om det finnes et handlende subjekt, hvor vi kan finne et verbal, samt hvilke funksjoner andre identifiserbare elementer kan ha. Oversikten nedenfor skisserer ulike tolkningsveier. Noen ordenheter kan i utgangspunktet forklares både som verb- eller substantivformer, og de kan tolkes enkeltvis eller som ledd i sammensetninger:

- **la** kan gi oss et innledende verbal, altså *lá* (pret. 3. sg. av *liggja*, ‘ligge, befinne seg’). Eller det kan inngå i en nominalfrase som sub-

- stantivet *lá* (f. ‘sjø; vannstrøm, bølge’, se Egilsson og Jónsson 1931: 361–362).⁴⁵
- **las** kan være *las* (pret. 3. sg. av *lesa* ‘lese; plukke, samle; veve (sammen)’) eller muligens imperativsformen *læs* (av *lesa* ‘lukke, låse; forsegle’), avhengig av **α**-runens lydlige realisasjon. Andre alternativer er substantivene *láss* (m. ‘lås’), *lás* (n. ‘tøystykke, bånd’, Egilsson og Jónsson 1931: 362) eller (*h*)*lass* (n. ‘lass; byrde, besvær’). Avsluttende **s** kan gjengi en assimilert endelse, for eksempel genitiv av (*h*)*lað* (n. ‘stakk, haug, stabel, lag’; også ‘tøyband’, se Egilsson og Jónsson 1931: 260).⁴⁶ Det er tvilsomt at vi i en innskrift fra 1300-tallet skulle finne belegg på forkortet navneform *Lars* av *Lafranz*.
  - **slop** kan være substantivet *slóð* (f. ‘spor, sti, farvei’).⁴⁷
  - **lop** derimot kan være forleddet *loð-* som i tilnavn *loðbrók* (‘lodden bukse’) og *loðhøtr* (‘med filthatt’, Egilsson og Jónsson 1931: 381). *Loð-* (‘lodden, hårete, ullen’) er brukt om klær og tøy, for eksempel *loðkápa* (‘lodden kappe’) og *loðfeldr* (‘lodden kappe, pelskappe’).⁴⁸ Alternativt kan **lop** ha å gjøre med *lóð* (f. ‘grøde, avkastning, avl’) eller (*h*)*lóð* (pret. 3 sg. av *hlaða*, ‘lade, lesse, stable’).
  - **lophi** kunne teoretisk stå for et handlende subjekt eller en som innskriften retter seg mot, ved å representere et egennavn som (*H*)*loðvi*, (*H*)*loðvir*.
  - **fila** kan høre til en nominalfrase. Et utolket tilnavn **fila** er med i en runeinnskrift fra Maeshowe, Orknøyene (Barnes 1994: 83–84).⁴⁹ Med innskriften fra Finnesloftet kan vi tenke på substantiv som *fila* (f. ‘fjøl, bord, planke’) eller *filla* (f. ‘skinn, hud; tykk flekk’).⁵⁰ Formelt er genitiv av egennavnet *Fili/Fili* (m.) mulig.⁵¹

45. Andre betydninger er ‘hår’ eller ‘blod’, se ONP: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o103773>. Se i tillegg *Lexicon Poeticum Project*: <https://lexiconpoeticum.org/m.php?p=lemma&i=48509>.

46. Andre ord av interesse er *hlaða* (f. ‘løe, låve’) og verb som *hlaða*, *hlessa* (‘lesse, stable’).

47. ONP: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o72797>.

48. Se Cleasby og Vigfusson, om *loðfeldr*: «loð-f., a shaggy cloak, a fur cloak», elektronisk tilgjengelig: http://lexicon.ff.cuni.cz/html/oi_cleasbyvigfusson/bo150.html. Se også *loð* i ONP: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o50296>.

49. Innskrift Or Barnes 7 i *Runor*: https://app.raa.se/open/runor/search:Óttarr_fila_reist_rúnar_þessar; se Barnes (1994: 83–84).

50. Et substantiv som *fill* (m. ‘elefant’) er formelt mulig, men nok ikke særlig sannsynlig.

Selv om innskriften et annet sted bruker punktert **†**, kan **i** i **fila** stå for /e/; da finnes det flere alternativ. Ifølge Fritzner har *fel* (f.) og *fel* (n.) en usikker betydning, men kan forbindes med adjektivet *feljótrr* ('foldet') og ha noe med stoff og klede å gjøre.⁵² *Fella* (f. 'felle; sprekke, (dårlig) sammenføyning'; samt 'skinnlapp, brev på skinn') eller *fell* (n. 'klippe, berg, fjell') kan også vurderes (se nedenfor).⁵³ En mulighet er at **f**-runen i framlyd representerer /v/. Den tidligere omtalte innskriften fra Rauland, N 179 har **foku**, **fos** og **firpuls** som belegg på slik representasjon av /v/ i runeskrift (Olsen 1951: 341). Hvis dette gjelder for **fila**, er flere substantiv mulige, blant annet *vil* (n. 'nød, besvær') og *villa* (f. 'villfarelse, feiltagelse'). Navnene *Vili/Vili* (m.) eller *Vil/Vil* (f., et poetisk elvenavn, Egilsson og Jónsson 1931: 616) kan vurderes.

- **en** kan være konjunksjonen *en* ('og, men'), adverbet *enn* eller et bestemmende ledd til et adjektiv – *enn* (jfr. (*h*)*inn*), med hunnkjønnformen *en*. Utviklingen og bruken av (*h*)*inn* og *enn* er drøftet i flere studier.⁵⁴ I det tidlige islandske håndskriftsmaterialet er *enn* vist å være den vanlige skrivemåten for «pre-adjectival word and the free post-nominal definiteness marker» (Stroh-Wollin 2016: 147), mens *-inn* er hyppigere som bundet morfem. Formen *enn* er belagt i det norske materialet, og det er ikke noe som mot sier denne bruken i innskriften. Grafisk er den lille avstanden mellom **filæ** og etterfølgende **n** interessant. Mellomrommet kan være tilfeldig, men teoretisk kunne det være en visuell antydning av ris-terens usikre oppfatning av *en(n)*, altså om segmentet hørte sammen med **fila** eller etterfølgende **laipæ**.

51. Betydningen og etymologien til det mytologiske dvergenavnet er usikker, se *The Skaldic Project*: <https://skaldic.abdn.ac.uk/m.php?p=wordtextlp&i=302778>.
 52. Se Fritzner og ONP: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o19932>, <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o92758>.
 53. ONP: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o19992> og <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o95361>.
 54. Blant nyere studier, se for eksempel Stroh-Wollin (2016, 2020) og Pfaff (2019), med referanser.

- **laip̃a** kan forklares i forbindelse med verbet *leiða* (bl.a. ‘lede, føre; følge’),⁵⁵ adjektivet *leiðr* (‘lei, ubehagelig, utålelig’), substantivene *leiði* (n. ‘farbar vei; medvind’; også ‘gravsted, gravmerke’) eller *leið* (f. ‘reise, ferd’). *Leiði* er i tillegg kjent som et jotunnavn (Egilsson og Jónsson 1931: 365). Ved dobbeltlesing av **p**, altså **laip̃ þa**, kan imperativsformen *leið* (‘led, før!’) vurderes, sammen med adverbet *þá* (‘så, da, såleis’), eller det kan forklares som preteritum av *liða* (‘fare, passere, gå (bort, hen, forbi)’).

Noen tolkningsrammer kan foreslås, om enn usikre.⁵⁶ Begynnelsen med **la slóþ** kan for eksempel tydes som *lá slóð* «[det/her] lå (en) sti/vei» eller «[det/her] lå (et) spor». Alternativt kan det forklares som sammensetningen *lá-slóð* (‘bølge-sti/vei’), en poetisk referanse til vann(strøm). *Slóð* forekommer i poetiske uttrykk og flerleddede kenninger (Egilsson og Jónsson 1931: 520, 387), som blant annet *lj-slóð* (‘fisk-vei’ = ‘sjø’).⁵⁷ Resten av teksten, med **fila en laip̃a**, kan fullføre det poetiske utsagnet, for eksempel: *lá-slóð Fila en leiða*, «Filis bølge-sti den leie» eller *lá-slóð Víla en leiða* «Elvenes bølge-sti den leie». Dette er konstruerte forslag, særlig hvis noen av referansene skal ha en mytologisk forankring. Avslutningen med frasen *en leiða*, «den leie, ubehagelige» kan likevel gi mening.⁵⁸ Som nevnt kan **en** fungere som et bestemmende ledd til adjektivet *leiðr*, i hunkjønn *en leiða* (jfr. *in leiða* i skaldedikt).⁵⁹ Utsagnet er da en negativ, men billedlig ment, beskrivelse.

Med andre tolkningsrammer kan vi spore alternative betydninger og funksjoner til **fila**. Det kan være en avledning av *fell* (n. ‘fjell’), brukt i genitiv eller nominativ. I en analyse av norske fjellnavn så Indrebø på

55. Spurkland (1991: 96–97) drøfter enkeltbelegg på skrivemåte <ai> for /ei/ i innskrifter fra Bryggen som han forklarer som en arkaisk måte å gjengi diftongen på. Om betydningene av verbet *leiða*, se Fritznér, bl.a.: «[...] sætte noget i saadan Bevægelse at det gaar, kommer, liðr (se liða 1) upers. leiðir þá».
56. Takk til kollegaer for gode diskusjoner: Odd Einar Haugen, Karl G. Johansson og Lisbeth Imer.
57. Se også databasen til *The Skaldic Project*: <https://skaldic.abdn.ac.uk/m.php?p=wordtextlp&i=260556> og <https://skaldic.abdn.ac.uk/m.php?p=kenning&i=54>.
58. Takk til Odd Einar Haugen for dette forslaget og nyttige innspill til tolkningen av innskriften.
59. Se Gade (2007: 748), samt *The Skaldic Project*: <https://skaldic.abdn.ac.uk/m.php?p=verse&i=1255>.

‘Fillefjellet’ som den rette navneformen for Filefjellet (Indrebø 1936: 62–73). Førsteleddet kunne forstås som genitiv av et substantiv eller særnavn *filla eller alternativt som *filli (begge avledet av *fell*; se s. 70–72). Forklaringene bak stedsnavnet varierer (jfr. Sandnes og Stemshaug 1997: 144), men det er mulig at **fila** i innskriften viser til en fjellvei ved et substantiv som *filli eller *filla. Første delen av teksten kunne lyde: *Lá slóð-filla* «[Her/Det] lå (en) fjellvei». Resten kan si noe om hvor eller hvordan veien løp: *en leið þá*, «og gikk såleis». Eller innskriften kan beskrive en krevende vei: *Lá slóð-filla en leiða* «[Her] lå den leie fjellveien». Loftets beliggenhet oppe i fjellterrenget vil kunne støtte denne tolkningen. Enda et alternativ er å analysere **fila** ut fra Indrebøs omtale av et forslag av Helland (ifølge Indrebø misvisende om Fillefjellet); leddet «file-» forklares som «fjølvegg millom tvo rom, plankeverk, gn. -fili» (Indrebø 1936: 66). Runene står på en veggstokk i et loft, og det kan være at innskriften av en eller annen grunn skildret plankeveggen (kalt *slóð-fila*, bokstavelig ‘fjølvei’) som den leie. Kunne utsagnet ha noe å gjøre med frakting eller oppføring av stokker?

En tredje tolkningsvei tar høyde for at flere enheter ser ut til å begynne på /l/, for eksempel **las lōpfi la en laiþa** (evt. **laen laiþa**) eller **las lōpfi la en laiþa**. I første tilfelle kan den avsluttende frasen *lá en leiða* («den leie vannstrømmen/bølgen») være interessant. I den andre rekken kan **lōpfi la** som nevnt være relatert til klede, tøy og loddent stoff. Islandsk har *fila* som blant annet betyr: «**fila** (-u, -ur) f. 1. (*samlodandi, greið ull*) usammenfiltret, sammenhengende Uld».⁶⁰ Finnesloftets **fila** kan være et belegg på bruken av *fila* som en gammelnorsk betegnelse på (ull)stoff – her kanskje beskrevet som den leie fordi det var ubehandlet. Innledende **las** byr likevel på vansker. En oppramsing av usammenhengende ord er ikke overbevisende, men (*h*)*lass* (‘lass, mengde; byrde’) er formelt mulig. Innskriften kunne ha formen *Lass: lodþila en leiða*, «Et lass (en byrde): den leie (bryssomme) ullfillen». Om **las** skal gi et verbal, får vi problemer med den grammatiske strukturen, men imperativsformen *læs* (‘låse, lukke; forsegle’) kan gå hvis det første ordet utgjør en oppfordring, etterfulgt av uavhengig omtale av noe som skulle lukkes (fikses), for eksempel: *Læs! Lodþella en leiða*. «Lås (lukk)! Den leie lodne

60. Se Sigfús Blöndal, *Íslensk-dönsk orðabók*: <https://blondal.arnastofnun.is/faersla/227114/merkja/fila>.

revnen/sprekken». Teksten kan ha vært et humoristisk-poetisk utrop om noe som var til bry på grunn av sine egenskaper.

Tolkningen er usikker, men jeg vurderer det som mest rimelig at hensikten var å skape et språklig lekende eller billedlig utsagn. Runeinnskriftene fra middelalderen inneholder eksempler på språklek og smågåter med likelydende ord. En parallell kan være N 392 fra Hopperstad stavkirke, tolket som *Lokarr fal lokar sinn i lokarspónum*, «Høvl [navn] skjulte sin høvl i høvlspåner», med det egentlige budskapet om at en holdt tann for tunge (Olsen 1957: 205–208). Videre arbeid kan gi flere nøkler. Kontekstuelle trekk er interessante. Runene står mellom to sprekker som danner en ramme. Kanskje inneholdt innskriften en oppfordring som viste til en brysom sprekke eller vansker med sammenføyning (jfr. betydningene til *fella* ovenfor). På samme stokk, under innskriften er flere riss utformet som bølgende linjer eller halvsirkler. Disse kunne være ment som tegninger som hørte til innskriften (jfr. elementet *lá*, også gjentatt i de to runene **la** som står over innskriften). Loftet som helhet er viktig: Første etasje ble brukt som forråd der en kunne oppbevare ulike varer. Risteren laget kan hende en gåtefull flertydig innskrift som spilte på de omgivelsene. Andre innskrifter støtter inntrykket av en setting der ulike kunnskaper kom til syne, ikke minst oppfordringen om å drive med runetyding.

Innskrift 6

Innskriften er på femte stokk telt nedenfra i vestveggen til den sørlige buen. Når en står med ansiktet mot døren, er innskriften til venstre for inngangen. Runene er skåret inn langs øvre del av stokken, høyden fra golvet er 152–153 cm. Avstanden fra vertikalen i siste rune til innerste dørkarm er på 60 cm. Undersøkelsene høsten 2017 avdekket noen runer og runelignende former, samt andre innrissinger på denne delen av veggen (runeformer **k**, **r/b** og **p**, riper som minner om **f** og **i**, et dyrehode og et par skipsstevner). Denne innskriften ble oppdaget i 2019. En rekke diagonale riper krysser runene; avhengig av avstand og vinkel er runene mindre tydelige enn andre innrissinger.

Innskriften inneholder en lengre sekvens på seksten og en kort på fire runer, avstanden mellom de to er på litt over 2 cm. Den første delen dekker 11,7 cm, den andre 1,8 cm. Tegnhøyde i den lengre sekvensen er mellom 2,5–3,5 cm; de første fem-seks runene er noe høyere enn andre,

Figur 7a-b. Innskrift 6. Foto og avtegning av runeformene.

s-runen er på sirka 1,5 cm. I den andre sekvensen er største høyde 2,4–2,5 cm.

1	5	10	15	20
ƿ	n	d	r	r
*	t	t	t	t
b	m	l	y	h
n	s	i	a	s
t	b	m	l	y
h	n	s	i	a
s	t	b	m	l
y	h	n	s	i

Selv om noen kvister er svake, kan runene identifiseres. Første rune er delvis under en strekkfisk, men detaljene er synlige. Det er en ƿ f med to svakt buende kvister. Andre rune er n u der buen utgår fra toppen.

Tredje er 𐀃 **p** med en liten smal belg. Fjerde rune 𐀄 **o** har to korte kvister på venstre side, de ligger et stykke fra hverandre. Femte rune 𐀅 **r** har et svakt rundet hode som utgår fra toppen, den er ikke helt lukket på midten. Det samme gjelder runens fot. Sjette er 𐀆 **k** med en nesten rettvinget kvist. Sjuende rune 𐀇 **h**, åttende 𐀈 **n**, niende 𐀉 **i** og tiende 𐀊 **a** er i alle trekk tydelige. Ellevte rune er 𐀋 **s**, den er ikke punktert. Tolvte rune er 𐀌 **t**, kvisten på toppen er svakt synlig. Trettende rune 𐀍 **b** har to runde belger som ikke når helt inn i staven; bunnen til den øvre knytter seg til den nedre belgen. Fjortende rune er 𐀎 **m** med to rette kvister. Femtende rune 𐀏 **l** har en liten skade ved toppen som gjør kvisten mindre synlig. Sekstende rune 𐀐 **y** har en noe lengre venstre kvist som dessuten faller sammen med en annen linje i trevirket. Etterfølgende sekvens innledes med 𐀑 **h** der nederste del er noe skadet. Dernest står 𐀒 **n**, med små skader ved toppen. Tilsynelatende kan runen ha en strek på venstre side, men undersøkelsen viser at dette hører sammen med tilfældige riper. Etter dette står en 𐀓 **s** uten punktering. Til sist står 𐀔 **i**, heller ikke her kan det avdekkes punktering. Toppen er skadet, tegnets synlige høyde er på 2 cm, men kan ha vært rundt 2,5 cm, som med de andre. Enkelte trekk skaper inntrykk av en kvist, men dette er tilfeldig.

Innskriften inneholder en fullstendig *fuþork* som følger det vanlige oppsettet. Sekvensen **hnsi** kan minne om en etterligning eller forvanskning av alfabetets andre gruppe, med runene **hnias** (jfr. **tbmly** i innskrift 3; om avvik i runerekkens ulike grupper, se Fjellhammer Seim 1998: 125ff). De fire runene kan dessuten synliggjøre hvilke grafiske trekk en kunne bygge på ved framstilling av runer i denne gruppen. Antall tegn kan være interessant, hvis runerekken her ble brukt til optelling (om komputistisk bruk av runer, da spesielt om kalenderruner, se Lerche Nielsen 2019).

Ellers minner **hnsi** om eiendomspronomen *hans* som i noen innskrifter er belagt som **hns**, uten at dette forklarer den avsluttende **i**-runen. En mulighet er et forkortet eller sammendratt navn, som *Hans/Han(n)es/Hanse* (Lind 1905–1915: sp. 483–484). Når runerekken er utvidet med andre elementer, er det gjerne personnavn som tas med (Fjellhammer Seim 1998: 217–222), dette er mest kjent fra innskrifter på løse gjenstander. Alternativt er **hnsi** et enkeltord, for eksempel substantivet 'høns', med mulige former som *hæns*, *hænsn* eller *hænsni*. Kanskje tjente det som et tilnavn eller en karakteristikk av noen.

Innskrift 7

Innskriften er på fjerde stokk telt nedenfra i østveggen i sørbuen, nær det nordøstlige hjørnet. Høyden fra golvet er rundt 110 cm, avstanden fra første rune til hjørnet rundt 63 cm. Runene er omtrent midt på stokken, under en større sprekke og over en rekke innrissede diagonale linjer. Flere av linjene krysser hverandre og danner et rutemønster. Under innskriften finnes en sirkelformet figur, delt i flere sektorer. Den ytre ripen som danner sirkelen er samtidig av tvilsom karakter, det er usikkert om den var ment å inngå i figuren. I så fall kan figuren beskrives som en lang vertikal stav med flere kryssende linjer; formen ligner på en **h** med lange og ekstra bistaver. Denne delen av veggen bærer en god del annen graffiti, noen riss har runelignende former (se nedenfor).

Stokkens overflate er mørkere rundt sprekken, og runene synes svakere enn annen graffiti. Toppene er delvis skadet, og innskriften er i det hele mer forvitret enn andre inne i buen. Noen sprekker skjærer gjennom stavenes nedre deler; runene kan opprinnelige ha vært lengre, nå er høyden 1,5–2,7 cm. Noen kvister er delvis uklare. Innskriften har fjorten eller femten runer; tallet avhenger av hvordan vi bestemmer en strek som står i midten. Avstanden mellom vertikale i første og siste rune er på 7,2 cm. Visuelt kan runene deles i tre grupper takket være små mellomrom. Tegnene er gjennomgående smale, særlig i begynnelsen av innskriften, mens inne i andre gruppe er det større plass mellom enkelte av linjene.

¹ R1þN ⁵ RNþIR ¹⁰ þtIR ¹⁵
rapu runjar þesar

Første rune er en lukket **R r** der det svakt kantede hodet og foten er knyttet til staven. Andre rune er **1 a**, med en tydelig kvist på venstre side. Tredje rune **þ p** har en smal belg omtrent på midten, stavens synlige høyde er rundt 1,5 cm, men den kan ha vært lengre. Buen til fjerde rune **N u** utgår fra toppen. Femte rune er **R r** der toppen er noe skadet og forvitret, i midtdelen ser foten ikke ut til å gå inn til staven, den knytter seg til hodet (som rører staven). Sjette rune er **N u**, også den skadet, men konturene viser at buen starter fra toppen. Begge **u**-runene har en smal utforming. Sjuende rune er en usikker **þ n**, alternativt kan det være en tilfeldig strek eller **l i**. På høyre side er det synlige rester etter en høyt plassert kvist som kan minne om **l l**; toppen er skadet, den vertikale

Figur 8a-b. Innskrift 7. Foto og avtegning av runeformene.

staven har vært lengre, og dermed er runen vurdert som **n**. Neste strek kan stå for **l** **i** eller være en tilfeldig stav som skyldes risterslurv. Slikt kan ha oppstått om en først risset et antall staver og dernest utstyrte disse med kvister og belger. En annen forklaring er at streken tilfeldigvis løper gjennom samme felt som innskriften; vi ser at den fortsetter nedover. Niende rune er **l** **a** der staven og kvisten er tydelige. Tiende rune er **R** **r** med en skadet topp; det smale hodet er knyttet til staven øverst og

avslutter langs foten nederst. Slik har **r**-runene en del varierende trekk. Ellefte rune er þ **p**, med en noe større belg enn rune nr. 3. Tolvte rune t **e** og trettende l **s** er begge punkterte, og dette synes godt til tross for mindre skader i feltet. Fjortende rune l **a** har en fullt synlig kvist. Staven er nærmere 3 cm, dette kan ha vært den opprinnelige høyden på runene. Sist står en smal lukket R **r**, det svakt rundede hodet utgår noe nedenfor toppen.

Innskriften inviterer til runetyding, ved dobbeltlesing av **p** i **rapu** får vi *Ráð þú rúnar þessar*, «Råd/tyd disse runene!». Tilsvarende uttrykk med små variasjoner er kjent fra flere runeinnskrifter (Nordby 2018; Nordby 2012 [publ. 2013]). Den ekstra staven i **runar** er merkelig. Siden det finnes andre streker omkring runene, kan det være at den egentlig ikke var en del av tegnene. Tar vi den med i lesingen som **i**, får vi **runiar** – kanskje risterslurv eller et uttalebasert trekk (palatalisering). Sammenligningsvis kan nevnes N 171 fra Vinje kirke med risterformelen **ræist uinar þesr** (forklaringene forutsetter feil: **r** utglemt, **i** skyldes feil antall staver). I innskriften fra Finnesloftet kan det ha vært en tilsiktet feil siden teksten handlet om runetyding – det var muligens en lekende forvanskning av selve ordet ‘runer’.

I denne delen av buen bærer flere av stokkene annen graffiti – en miks av linjer og streker som går i ulike retninger, blant disse noen gjenkjennelige motiver. Feltet ved innskriften har noen enkelttegn eller runelignende former, et par ser ut som store **m**-runer. Spesielt interessante er rader med hester som er tegnet på flere av stokkene (se Figur 9a-b, samt Figur 15b). Tegningene er synlige på begge sidene av en innsatt strekkfisk, det ligger sannsynligvis flere figurer under planken. Til venstre for strekkfisken, nær runeinnskriften, kan vi se et par større hester, med hoder vendt mot venstre. Noen av hestene er forholdsvis fint og detaljert utført. Under disse finnes enklere hestetegninger. Det samme ser vi til høyre for strekkfisken. Der kan vi følge en tydelig linje fra en av de øvre stokkene med større og mer naturtro framstillinger av hester ned mot lavere stokker der strektegninger gjentar motivet. Jo lavere vi kommer, dess enklere og mindre blir tegningene. Samlet sett minner figurene om tegneøvelser, noen var kanskje til og med tegnet av små barnehender.⁶¹

61. Hester har vært et populært visuelt-symbolsk motiv i ulike perioder og kontekster; om hestemotiv i innrissinger fra norske gårdsbygninger fra 1600–1800-tallet, se for eksempel Kostveit (2018).

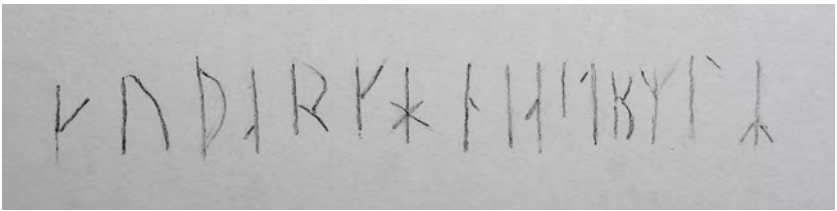

Figur 9a-b. Eksempler på hester av finere og enklere utforming.

Innskrift 8

Innskriften er på sjette stokk telt nedenfra i den utvendige vestveggen til den sørlige buen. Runene finnes til høyre for en strekkfisk, langs nedre del av stokken. Høyden fra golvet er 160–161 cm. Runene er forvitret, men delvis synlige som konturer. Innskriften dekker sirka 18 cm, fra vertikalen i første til siste rune. Ved hjelp av omhyggelig undersøk-

Figur 10a-b. Innskrift 8. Foto og avtegning av sporbare runeformer.

kelse, med lys fra ulike vinkler, kan alle runene identifiseres, ut fra sine bevarte trekk (som vist på Figur 10b). Det ser ut til at i alle fall noen av tegnene har vært mellom 2,5–3,5 cm høye.

¹ ⁵ ¹⁰ ¹⁵
 ƿ ƚ Ʀ ʝ ʝ ʝ ʝ ʝ ʝ ʝ ʝ
fuporkhniastbmly

Første rune er ƿ **f**, en rett kvist og midterste del av hovedstaven synes best, stavens synlige størrelse er på omtrent 1,5 cm. Andre rune er ƚ **u**, med øverste del synlig. Tredje rune er Ʀ **p**, både staven og den runde belgen kan spores. Fjerde rune er ʝ **o**, staven og en kvist er enklest å spore. Med femte rune Ʀ **r** og sjette ʝ **k** er øverste deler synlige. Sjuende rune er ʝ **h** der midterste del av staven og begge kvistene er synlige. Åttende rune er ʝ **n**, deler av staven og kvisten er synlige. Niende rune er ʝ **i**, også sporbar. Tiende rune er ʝ **a**, deler av staven synes best, noe av kvisten lar seg spore. Ellefte rune er ʝ **s**. Tolvte er ʝ **t**, av denne runen ser en best øvre del med en svak kontur av kvisten. Trettende rune er ʝ **b**, deler av staven med runde belger er synlige. Fjortende rune er ʝ **m**, øvre del med rette kvister kan spores. Femtende rune er ʝ **l** med enda

svakere konturer. Avstanden mellom denne og forutgående rune ser ut til å være noe større enn ellers. Til slutt står λ γ , noe av staven med rette kvister er synlige.

Dette er en fullstendig *fubork*, akkurat som i innskrift 6. Mens sistnevnte finnes på den innvendige vestveggen, står denne innskriften på den utvendige veggen til buen; begge er altså plassert nær inngangen til rommet. Det er vanskelig å vite om det kan ha vært en bestemt og planlagt plassering, men de parallelle forekomstene er interessante vitnesbyrd om bruken av alfabetet i en gårdsbygning. Alfabetet kan ha vært oppfattet som et passende praktisk og visuelt virkemiddel. Kanskje markerte velkjente runesekvenser på sin egen måte inngangen til buen.

Innskrift 9

Innskriften finnes på sjettede stokk telt nedenfra i vestveggen til den sørlige buen utvendig. Den er risset på samme stokk som nr. 8. Plasseringen er nær buehjørnet, runene går inn mot hjørnet. Høyden fra golvet er 159–160 cm. Innskriften er såpass forvitret at de fleste tegnene nesten ikke lenger synes. Enkelte steder går det an å se konturer. Slik kan en spore omtrent 18 kortere eller lengre staver som samlet dekker rundt 14–15 cm. Ingen translitterering og lesning av innskriften kan foreslås på dette tidspunktet, dermed er heller ikke en avtegnning tatt med her. Noen synlige former kan være en **u** (mulig plass nr. 3 i rekken av staver), **k** (nr. 4), **h** (nr. 5) og **r** (nr. 6). Litt lenger mot høyre står muligens en **f**. Et annet sted på den samme stokken er det i tillegg mulig å skimte former som minner om runene **f**, **u** og **u**. Kanskje har disse sammenheng med runealfabetet som gjentakelser og imitasjoner.

Figur 11. Svakt synlige riss som hører til innskrift 9.

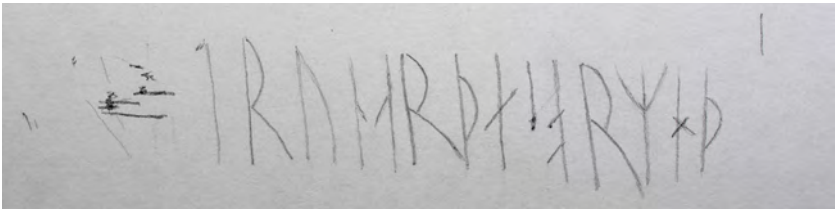
Innskrift 10

Innskriften er på fjerde stokk telt nedenfra i gangen mellom buene, stokken hører til sørbuens vegg. Høyden fra golvet er 84–85 cm. Sam-

menlignet med innskrift 1, er denne et stykke innover i gangen, på et nytt veggparti etter en strekkfisk. Overflaten på stokken er utglattet, runene er svakt synlige. Plasseringen og vinkelen (med lite rom inne i gangen) gjør det krevende å studere og fotografere innskriften.

Begynnelsen ser ut til å være utvisket, og trevirket har dessuten flere småskader. Fjorten runestaver er likevel tydelige. Avstanden mellom vertikale i første og siste rune er cirka 9,3 cm. Foran den første identifiserbare runen finnes merker som tyder på at innskriften kan ha vært lengre. Tegnhøyde er 2–2,5 cm, s-runen er nærmere 1,3 cm.

Figur 12 a-b. Innskrift 10. Foto og avtegning av runeformene.

—¹ᚠᚱᚢᚠ⁵ᚱᚱᚱᚠ¹⁰ᚠᚱᚱᚱᚱ
 —ᚠrunarþæsormhp

Første rune som kan leses med en viss sannsynlighet, er ¹ᚠ **t** (alternativt **i**) – en vertikal stav, med svakere nedre del, er synlig. Ved toppen er det en liten skade i trevirket, men en kan se spor etter mulig kvist øverst til venstre. Andre rune er en lukket **R r** med et rundet hode som utgår fra toppen. Tredje er en smalere type **ᚱ u**. Fjerde rune er **ᚱ n**, den synlige delen er kortere enn ved de forutgående runene. Femte rune er ¹ᚠ **a**, her

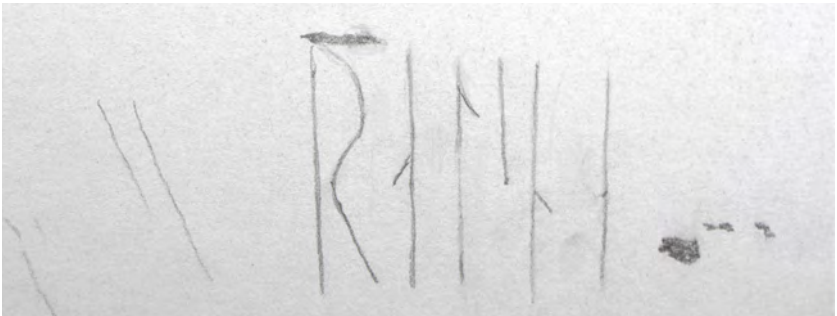
er både staven og kvisten lengre enn ved **n**. Sjette rune er **R r**, det runde hodet utgår fra toppen og ser ut til å avslutte langs foten. Sjuende rune er **Þ þ**, belgen er av rund utforming, litt svakere synlig enn staven. Åttende rune er **† æ**, med en lang diagonal tverrstrek. Niende rune er **† s** der punkteringen er et lite hull. Tiende rune er **† o**, kvistene forholdsvis jevnt fordelt langs staven. Det kan se ut til at en ekstra linje krysser runen, men dette er et tilfeldig trekk. Ellevte rune er **R r** av lignende utforming som nr. 6. Noen merker i trevirket hører ikke til runen. Tolvte rune er **Y m**, med nærmest rette kvister. Trettende rune er *** h** med kvister som krysser hverandre tett til høyre for staven. Til sist står **Þ þ**, den er noe kortere og med mindre belg enn nr. 7.

På samme måte som i innskrift 7 finnes her et uttrykk med *rúnar þesar*, «disse runene»; skrivemåten **þæsor** er et mulig dialektalt vokalharmonisk trekk hos risteren (flere norske middelalderinnskrifter inneholder tilsvarende belegg). Dette indikerer at innskrift 7 og 10 har hatt ulike ristere; samtidig har verken den ene eller den andre markert dobbeltkonsonant. Regner vi med at det første synlige tegnet er **t**, og at det har stått noen flere runer før den, kan for eksempel verbet *reist* ('risset') ha innledet teksten. Da er teksten en risterformel som forteller om en person som ristet runene. Slutten med **mhp** kan være initialer, et forkortet navn eller et annet ord. Det kan ha tjent som en ønsket forvansking av innskriften der noen viste fram sine kunnskaper om «disse runene». En annen forklaring er at de små kryssende kvistene til høyre for nestsiste rune var feilaktige, kanskje var meningen å riste **mep/mæp**.

Gangen mellom buone har således to runeinnskrifter, begge er på veggen som hører til den sørlige buen. Andre steder i gangen finnes det enkeltstående markeringer – noen mulige runer, bokstaver eller riss som imiterer gjenkjennelige grafiske former. I nærheten av slutten på innskrift 11, finnes enkle småriss der én i sin form ligner på **u**. Et annet sted står en lang stav med en kort tilknyttet strek på venstre side – formmessig samsvarer det med en **a**, men dette kan være tilfeldig. Et annet tegn har utforming som **l**, et tredje kan være majuskelen **M** eller vise runene **l** og **t** tett sammenskrevet, med tilknyttede kvister. Den type markeringer i gangen og inne i sørbuen viser at skillelinjen mellom skrifttegn og andre visuelle formasjoner ikke alltid er entydig. Mennesker som tok veggflatene i bruk, kan ha laget merker der de tok utgangspunkt i noen kjente former, men skapte egne versjoner av dem.

Innskrift 11

Innskriften er på sjetten stokk telt nedenfra, i den utvendige vestveggen til sørbuen. Runene er skåret inn i stokkens øvre del, til høyre for en strekkfisk. Høyden fra golvet er 173–174 cm, avstanden fra vertikalen i siste rune til buehjørnet er 80,5 cm. På den samme stokken finnes innskriftene 8 og 9. Innskriften består av seks runer, avstanden mellom vertikale i første og siste rune er rundt 3,3 cm. Til venstre for første rune er det risset noen skrånede streker som ikke hører til innskriften. Tegnhøyde varierer mellom 1,8–2,3 cm, **s** er nærmere 1,2 cm.

Figur 13a-b. Innskrift 11. Foto og avtegning av runeformene.

¹ R ⁵ | | | | |
ralsnq

Første rune er en åpen type **R** **r** der det runde hodet og foten ikke knytter seg til staven. Øvre del er svak og nedslitt, men likevel sporbar. Andre rune er **l** **a** med en tydelig kvist på venstre side. På toppen skaper noen

trekk i trevirket inntrykk av en bueformet linje, men nærmere undersøkelse avkrefter dette. Tredje rune er ᚠ l, delvis utvisket på midten, mens resten av staven og kvisten fortsatt synes. Fjerde er punktert ᚦ s, den korte streken avslutter med et lite hull. Femte rune er ᚢ n med en kvist som er plassert litt lavere enn ved rune nr. 2. Siste rune er lest som en usikker ᚠ a. Den er kortere enn andre med full lengde. På midten synes et merke som minner om punktering. Etter undersøkelsen er det vurdert som en kort kvist som skjærer over staven på venstre side (alternativt kan det være ᚠ e).

Runene **ralsnǫ** gir ikke noen umiddelbar mening; det kan minne om et navn, men vi har ikke direkte belegg som ligner. Om vi ser innskriften sammen med andre funn fra loftet som kan tematisere (deler av) bygningen, gir **ra** assosiasjoner til substantivet *rá* (f. 'hjørne, krok'). Andre betydninger av ordet er 'trestolpe, stang; rå (på skip)'; samt 'rådyrhunn'. Det nettbaserte *Lexicon of Medieval Nordic Law* forklarer: «It is used to refer to a boundary or boundary line marked by pole or poles [...] It is also combined with other nouns to indicate the function of the boundary referred to (frequently depending upon the context): village, highway, farmland, curtilage, enclave or plot». ⁶² Med innskriften plassert på den utvendige bueveggen nær hjørnet, vil omtale av hjørnet eller en trestolpe som markerte loftets hjørnedel, kunne gi mening. Resten kan inneholde en sammendratt form (uten rotvokal) av et ord som beskrev hjørnet/stolpen nærmere. ⁶³ Sekvensen **sna** kan også stå for eiendomspronomenet *sína* (hunkjønn), men da er l-runen til overs. I lys av andre innskrifter er det mulig at **ralsnǫ** var en tydingsoppgave; runene er ristet nær alfabetet på samme veggflate. Utprøving av noen vanlige lønrunestrategier har ikke gitt resultat; innskriften må foreløpig stå som utolket.

Innskrift 12

Innskriften er på femte stokk telt nedenfra i sørveggen til sørbuen, i nærheten av innskrift 4 og tre motiver med stiliserte dyrehoder. De fire runene står over det midterste av hodene, de er til vanlig skjult under den innsatte strekkfisken (se Figur 14). Høyden fra golvet er 111–112 cm. Av-

62. Se: <https://www.dhi.ac.uk/lmnl/nordicheadword/displayPage/4238>.

63. For eksempel *lauss* (adj.), 'løs, ledig', også 'tom, uten last' (om skip). Se ONP: <https://onp.ku.dk/onp/onp.php?o48319> for belagte bøyningsformer. Se også *lausn* (subst., f.) 'løsning; godtgjørelse, betaling'.

Figur 14. Innskrift 12.

standen mellom siste vertikal i innskrift 4 og første vertikal i innskrift 12 er rundt 13 cm. Tegnhøyde her er mellom 2,3–2,8 cm.

¹
 ƿ ƿ 1 1 R
fuor

Første rune er ƿ **f** med to bøydde kvister. Andre rune er ƿ **u** der buen utgår fra toppen. Den strekker litt lengre ned enn hovedstaven. Tredje rune er 1 **o** med to små kvister som er plassert et stykke fra hverandre på staven. Fjerde rune er en åpen R **r** der hodet utgår fra toppen. Foten når på samme måte som ved rune nr. 2 lengre ned enn staven.

Runene **fuor** minner om begynnelsen på runerekken, det kan være en påbegynt *fupork*. Muligens ble den ikke fullført fordi risteren ved en slump eller feiltagelse glemte å ta med den tredje runen i alfabetet – **p**. Alternativt kan det være en bevisst lek med eller forvansking av deler av alfabetet, sett i sammenheng med andre funn.

4 Avsluttende diskusjon

Av de tolv runeinnskriftene fra Finnesloftet er elleve lest, og mulige tolkningsforslag er drøftet i hvert tilfelle. Én lengre sekvens er såpass forvitret at det foreløpig har vært best å avstå fra lesninger. Oppsummert er innskriftene følgende; her er de ordnet etter karakteristiske innholdselementer, som (deler av) runerekken, omtale av runetyding eller runerissing, innskrifter med egnavn og til slutt andre utsagn:

Innskrift	Translitterert	(Mulig) tolkning
Nr. 12	fuor	Påbegynt fuþork (med feil/forvasking)
Nr. 3	tbmly	Siste gruppe i fuþorkrekken
Nr. 8	fuþorkhniastbmly	Fuþork
Nr. 6	fuþorkhniastbmly hnsi	Fuþork + forvasking av andre gruppe el. egennavn/et annet ord
Nr. 7	raþu runjar þesar	<i>Ráð þú rúnar þessar,</i> Råd/tyd disse runene!
Nr. 10	—ṛrunarþæsormhþ	<i>[reis]t rúnar þessar mhþ,</i> ...[riste]t disse runene mhþ.
Nr. 2	kyþa	<i>Gyða,</i> Gyda
Nr. 4	:suæʰiʰni:iknbløþ	Tolkningsforslag: <i>Sveim i Kinn bjó b[...],</i> Sven i Kinn bodde/holdt/drev [...]. (Evt. <i>Sveim</i> + et annet navn)
Nr 1	halsinra	<i>Hals [i] innra,</i> indre hals (henvisning til gangen mellom buene)
Nr. 5	laslōþfillaenlaipþa	Usikker; språklek el. billedlig utsagn, f.eks.: - <i>Lá slóð-filla en leiða,</i> [Her] lå den leie fjellveien. - <i>Lás: loðfila en leiða,</i> Et lass (en byrde): den leie (bryssomme) ullfillen. - <i>Lás! Loðfella en leiða,</i> Lås (lukk)! Den leie lodne revnen/sprekken.
Nr. 11	raalsnq	Utolket; jfr. ordet <i>rá,</i> '(hjørne)stolpe'.
Nr. 9	enkelte synlige runeformer	Uleselig, med en rekke staver

De elleve lesbare innskriftene har til sammen 117–119 runer (avhengig av vurderingen av enkeltriss i nr. 4 og 7). Sett med typologiske former viser ikke noen særegne eller avvikende trekk (sett bort fra små grafiske variasjoner ved for eksempel **b** og **r**). Det finnes ikke noen eiendommelige former som for eksempel kunne peke mot særlige seinmiddelalderlige drag. Innskriftenes trekk passer generelt sett med dateringen på 1300-tallet, og de antyder heller ikke noen stor avstand i tid mellom de enkelte innskriftene. Grunnlaget er 16-tegns *fuþork*, med enkelte utvidelser. I innskrift 4 er det brukt **þ** **ø**, i innskrift 10 **†** **æ**. Det forekommer enkelte punkterte runer: **†** i nr. 5 og 7 (evt. siste rune i nr. 11); **†** er med i nr. 5, 7, 10 og 11, det er som kjent en grafisk markør ved **s**, ikke en representasjon av ulik lyd kvalitet. Punkteringene er utformet som små

prikker eller trekkanter – det siste ser vi gjerne når knivbladets topp skjærer inn i trevirket. Av andre grafiske trekk kan det nevnes belegg på to binderuner – i nr. 1 og 5. Skilletegn er på samme måte sparsomt belagt: I innskrift 4 er det et tydelig tegn i form av tre prikker. Samme innskrift innledes sannsynligvis med et lite merke foran første rune, mens innskrift 1 har et avsluttende knivstikk. I innskrift 7 kan vi muligens finne en visuell inndeling ved hjelp av små mellomrom; innskrift 6 er tydelig ordnet i to sekvenser.

Blant individuelle grafiske variasjoner kan vi legge merke til ulike former ved **r**-runer, for eksempel åpne eller lukkede, rundere eller kantete former, samt gjennom måter hode og/eller fot knytter seg til staven på. Samme gjelder **b**-runer der vi dessuten finner varierende størrelse på belger, samt en form der den nedre belgen avslutter høyere oppe enn stavbunnen (se nr. 3, jfr. nr. 4). Den fullstendige runerekken i innskrift 6 kan tjene som en slags lærebok-*fubork*, men også her er **b** interessant med belger som ikke går helt til staven; den øvre knytter seg til den nedre. Ellers ser det ut at innledende **f** i denne innskriften har bøyde kvister, det samme gjelder innskrift 12, mens det som er synlig i innskrift 8, viser en rett kvist. I enkelte tilfeller (f.eks. nr. 3 og 5) har **t**- og/eller **l**-runer sine kvister plassert et stykke lavere enn stavtoppen. Materialet er begrenset, og beleggene på individuelle grafiske trekk for få til å kunne tillate identifikasjon av bestemte risterhender bak innskrifter. Vi ser vekslende grafiske og skrive tekniske praksiser som også kunne variere i rammene av én og samme innskrift (se f.eks. **r**-formene i nr. 7 og 10). Kanskje var slik variasjon et poeng i innskrifter som omhandlet runerising og -tyding eller var ment som lærestykker eller øvelser.

Når det gjelder innhold, har vi i Finnesloftet noen vanlige innskriftstyper sett i lys av middelalderens runekorpus (jfr. diskusjonen i Zilmer 2020), samt enkelte særegne utsagn og sekvenser der tolkningen blir usikker. Innskriftene 12, 3, 8 og 6 gjengir deler eller hele den middelalderlige runerekken. Med unntak av nr. 3 – med sin isolerte runegruppe **tbmly** – er slike alfabetinnskrifter kjent fra både løse gjenstander og bygninger. Vi kan tenke oss skriveøvelser, formidling og deling av kunnskaper, men også visuell repetisjon og imitasjon av sekvenser som folk kjente til og kunne utenat. Funn av et par korte rader med arabiske tall på den sørlige buens østvegg kan nevnes i sammenheng med *fubork*-funnene; disse kan på samme måte dreie seg om øving eller kunnskapsmarkering. Et lite lærings- og kunnskapsmiljø trer fram fra loftets mørke

rom. Med innskriftene 3, 6 og 8 kan vi notere rekkefølgen **-ml-** i siste gruppe; ifølge Fjellhammer Seim (1998: 120) er denne opphavlige rekkefølgen (til forskjell fra **-lm-**) «fortsatt den dominerende utover på 1200-tallet og så langt utover som vi har daterte innskrifter». En av de to helhetlig bevarte *fupork*-innskriftene (nr. 6) er etterfulgt av en sekvens på fire runer som kan forklares på ulike måter. Den andre *fuporken* (nr. 8) står nær en (foreløpig) utolket innskrift. Kan hende var dette oppgaver som måtte løses eller tilsiktete forvanskninger.

En av de lengre innskriftene inneholder en direkte oppfordring om å tyde runer (nr. 7), i denne teksten brukes *rād þú rúnar*-formelen. En annen innskrift (nr. 10) ser ut til å opplyse om at noen ristet runer. De tre tilsynelatende tilfeldige tegnene på slutten kan være en identifikasjon av risteren. Dette er teksttyper som vi kjenner fra annet runemateriale. Navnegraffiti eller innslag med personnavn er også forventede elementer i middelalderens runeinnskrifter. I Finnesloftet er innskrift 2 det mest karakteristiske eksemplet, med kvinnenavnet Gyda; i tillegg kan innskrift 4 inneholde minst ett navn, muligens sammen med en bestemmelse i form av et lokalt gårdsnavn.

Innskrift 1 er interessant – teksten leder oppmerksomheten mot settingen og stedet. Måten dette gjøres på, er å sette en merkelapp på rommet der runene ble til. Ut fra foreslått tolkning omtaler innskriften nemlig den smale passasjen mellom buene i første etasje, betegnet som indre (eller innerste) hals. Muligens ligger det noe lignende bak den utolkede innskriften nr. 11, men dette er usikkert. Noen innskrifter kan ha vært ment som flertydige uttrykk; hva vi klarer å fange av deres opprinnelige hensikt, er begrenset til mer eller mindre sannsynlige forslag. Innskrift 5 er et slikt eiendommelig eksempel. Den er formulert på en slik måte at vi forventer å finne en mening. Ulike tolkningsveier er drøftet, men det endelige svaret kan ikke gis. Det er fristende å knytte ut-sagnet til settingen, tenke på loftets beliggenhet eller bruken av rommene. Men kanskje var innskriften et resultat av tidsfordriv eller en lek med gåter?

Runeinnskriftene var heller ikke de eneste tilgjengelige uttrykksmåtene for folk som brukte, arbeidet eller oppholdte seg på loftet. Inn-rissingene synliggjør mangfoldige skriftlige og visuelle uttrykksmåter. Deler av loftets sørlige bue er kjennetegnet av nærmest et mylder av markeringer. Flere veggstokker har ulike innrissinger, av tilsiktet og mer vilkårlig art. Det samlede materialet omfatter motiver med figurativ graffiti

Figur 15a-b. Eksempler på ulike innrissinger i samspill.

Figur 16. Motiv med fugl.

(fire stiliserte villdyrhoder, noen skipsstevner, en rekke hester, samt én fugl). Det forekommer eksempler på varierende mønster, geometriske formasjoner, samt tegnformer som imiterer runer eller bokstaver. Andre innrissinger er også til stede – fra enkeltriss her og der til større felt med en miks av kortere og lengre streker og andre grafiske former som krysser hverandre i ulike retninger.

Det kan være ulike grunner til hvorfor disse varierte innrissingene ble til på bestemte steder. Deres innbyrdes relasjoner og samspill med andre uttrykksformer og rommet som helhet varierte. Det er mye vi ikke kan avdekke når vi nå ser på de enkelte elementene, selv om de finnes i sin opprinnelige romlige kontekst. Runeinnskriftenes alder er som kjent vanskelig å bestemme; ut fra dateringsrammer for bygget kan vi regne med at de ble til en gang under 1300-tallet. Vi vet ikke i hvilken rekkefølge innskriftene og de andre innrissingene oppstod, for eksempel om noe ble skapt som en reaksjon eller et svar på noe annet. Rommets sammensatte betydningslag, og det vi vet om historisk graffiti som et personlig og samtidig et sosialt og dialogisk fenomen, gir oss noen forståelsesrammer (om innskrifter og graffiti i kirkekontekst, se Holmqvist 2021a). Noen av markeringene kunne samtale eller demonstrere en bevissthet om hverandre. En inspirasjon kan ha vært et ønske

om å legge igjen egne spor på et sted der noen andre hadde markert sin tilstedeværelse.

Både runeinnskriftene og de andre graffiti funnene har en del paralleller blant materialet fra middelalderkirker (om stavkirker, se Blindheim 1977, 1985; jfr. Kostveit 2018, om nyere tids funn fra gårdsbygninger).⁶⁴ Noen overlappende skriftlige-visuelle tradisjoner kunne utfolde seg i kirkelige og verdslige settinger i middelalderen.⁶⁵ Bruksmåtene og hensiktene varierte, selv om noen elementer var felles. Runefunnene viser Finnesloftet som en arena for samhandlinger på en velstående storgård. Samlingen av innskrifter, figurativ graffiti og andre markeringer er bemerkverdig. Tidligere funn i Norge omfatter enkelte runeinnskrifter fra verdslige middelalderbygninger (se Olsen m.fl. 1941–1990).⁶⁶ Dette bildet er nå betydelig utvidet.

Spesielt deler av Finnesloftet virker som en aktivt brukt sone der personlige markeringer, deling av kunnskaper, underholdende uttrykk og små vittigheter fant sin naturlige plass. Med tanke på at første etasje sannsynligvis fungerte som lager, utvider disse funnene vår forståelse av bruken og betydningen av loftet. Det må ha skjedd en god del nettopp inne i den sørlige buen der veggstokkene ble omformet til et skrive- og tegneunderlag. Ristere kan både ha vært folk som regelmessig holdt til på gården og de som besøkte stedet. Markeringene som ved passe lys er godt synlige på stokkene – nå når vi vet at de finnes der – viser hvordan veggene ble en verbal og visuell kanal for personlige uttrykk og samtaler med andre. Ikke alle av deres gåter er løst, men de har åpenbart gitt oss nye innsikter og kunnskaper.

Litteratur

Barnes, Michael P. 1994. *The Runic Inscriptions of Maeshowe, Orkney*. Runrön 8. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala Universitet.

64. Lignende bruk av gårdsbygninger er også kjent fra andre regionale kontekster, for eksempel Dalarna i Sverige.
65. Holmqvist analyserte i sitt doktorgradsprosjekt (2021b) graffiti-innskrifter som varierte uttrykksformer i ulike settinger, kirkelige og profane.
66. Disse omfatter f.eks. N 130 (Raulandsstua), N 169 (Vindlausloftet) og N 278 (Jästadrøkstua), N 153 (et loft fra Tveito), N 285 (Mølstertunet, Voss).

- . 2011. On the status and transliteration of the additional characters of medieval Scandinavian runic writing. I: *Thi Timit Lof: Festschrift für Arend Quak zum 65. Geburtstag*, red. Guus Kroonen et al, 9–21. Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik 67. Amsterdam og New York: Brill.
- . 2013. What is runology, and where does it stand today?, *Futhark: International Journal of Runic Studies* 4, 7–30.
- Berg, Arne. 1995. Finnesloftet gnr. 43, bnr. 4 på Voss. I: *Norske minnesmerker. Hus for hus* 5, red. Arne Berg, 227–240. Oslo: Riksantikvaren, Landbruksforlaget Oslo.
- Blindheim, Martin. 1977. *Stavkirkebyggernes ristninger*. Oslo: Universitetets oldsaksamling.
- . 1985. *Graffiti in Norwegian Stave Churches c. 1150–c. 1350*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Blöndal, Sigfús. *Íslensk-dönsk orðabók*. <https://blondal.arnastofnun.is/> (sist besøkt 17.03.2021).
- Brekke, Øystein Hellesøe. 2017. Då foreininga kjøpte eit unikt loft på Voss, *Fortidsvern* 2017 nr. 3, 53–60.
- Cleasby, Richard og Gudbrand Vigfusson [Guðbrandur Vigfússon]. 1874. *Icelandic-English Dictionary*. http://lexicon.ff.cuni.cz/texts/oi_cleasbyvigfusson_about.html (sist besøkt 17.03.2021).
- Danske Runeindskrifter*. Nationalmuseet. <http://runer.ku.dk/> (sist besøkt 17.03.2021).
- Dictionary of Old Norse Prose*. University of Copenhagen. <https://onp.ku.dk/onp/onp.php> (sist besøkt 17.03.2021).
- DN = *Diplomatarium Norvegicum*. https://www.dokpro.uio.no/dipl_norv/diplom_felt.html (sist besøkt 17.03.2021).
- Egilsson, Sveinbjörn og Finnur Jónsson. 1931. *Lexicon poeticum antiquae linguae septentrionalis. Ordbog over det norsk-islandske skjaldesprog* [2. utgave]. København: Møllers bogtrykkeri.
- Fjellhammer Seim, Karin. 1982. Grafematisk analyse av en del runeinnskifter fra Bryggen i Bergen. Upublisert hovedfagsavhandling. Bergen: Nordisk Institutt, Universitetet i Bergen.
- . 1998. De vestnordiske futhark-innskiftene fra vikingtid og middelalder: Form og funksjon. Doktoravhandling. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

- Fritzner, Johan. *Ordbog over det gamle norske Sprog*.
<http://www.edd.uio.no/perl/search/search.cgi?appid=86&tabid=1275> (sist besøkt 17.03.2021).
- Gade, Kari Ellen. 2007. Anonymous poems, Vitnisvísur af Máriú 12. I: *Skaldic Poetry of the Scandinavian Middle Ages 7. Poetry on Christian Subjects*, red. Margaret Clunies Ross. Turnhout: Brepols, s. 748.
- Holmqvist, Karen Langsholt. 2021a. Skrift og språk som identitetsuttrykk i graffiti fra norske kirker i middelalderen. *Maal og Minne* 2021/2, 115–166.
- . 2021b. Carving the Self: Portrayals of the Self in Medieval Textual Graffiti from Norway and Connected Territories. Doktoravhandling. Oslo: Norsk institutt for kulturminneforskning og Universitetet i Oslo.
- Indrebø, Gustav. 1936. Nokre fjellnamn i Sogn. *Maal og Minne* 1936, 36–75.
- Jónsson, Finnur (red.) 1900. *Landnámabók (1–3): Hauksbók, Sturlubók, Melabók m.m.* København: Thieles bogtrykkeri.
- Knirk, James E. 1994. Learning to write with runes in medieval Norway. I: *Medeltida skrift- och språkkultur. Nio föreläsningar från ett symposium i Stockholm våren 1992*, red. Inger Lindell, 169–212. Stockholm: Sällskapet Runica et Mediaevalia.
- Kostveit, Åsta Østmoe. 2018. *Folkekunst, tidtrøyte eller magi. Figurar på gamle treskjelåvar*. Skien: Telemark forlag.
- Lerche Nielsen, Michael. 2019. Skriften på væggen. Kalenderindskrifter og en allegorisk lønruneformel fra Gotland. *Arkiv för nordisk filologi* 134, 5–23.
- Lexicon of Medieval Nordic Law*: <https://www.dhi.ac.uk/lmnl/> (sist besøkt 17.03.2021).
- Lexicon Poeticum Project*: <https://lexiconpoeticum.org/m.php?p=lp> (sist besøkt 17.03.2021).
- Lind, Erik Henrik. 1905–1915. *Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden*. Uppsala: Lundequistska Bokhandeln.
- . 1920–1921. *Norsk-isländska personbinamn från medeltiden, samlade och utgivna med förklaringar*. Uppsala: Lundequistska bokhandeln.
- . 1931. *Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden: supplementband*. Oslo: J. Dybwad.
- Melefors, Evert og Eldblad, Anita. 1990. *Sveriges medeltida personnamn. Häfte 9: Gunnur–Hakon*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.

- Nordby, K. Jonas. 2012 [publ. 2013]. *Ráð þat, if you can!, Futhark. International Journal of Runic Studies* 3, 81–88.
- . 2018. Lønnruner. Kryptografi i runeinnskrifter fra vikingtid og middelalder. Doktoravhandling. Oslo: Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo. <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-69539> (sist besøkt 17.03.2021).
- Olsen, Magnus, Liestøl, Aslak, Sanness Johnsen, Ingrid og Knirk, James E. (red.) 1941–1990. *Norges Innskrifter med de yngre Runer*, 1–6. Oslo: Norsk historisk Kjeldeskriftinstitutt.
- ONP – se *Dictionary of Old Norse Prose*.
- Palumbo, Alessandro. 2020. *Skriftsystem i förändring. En grafematisk studie av de svenska medeltida runinskrifterna*. Runrön 23. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala Universitet.
- Peterson, Lena. 2007. *Nordiskt runnamslexikon* [5. utgave]. Uppsala: Institutionen för språk och folkminnen, Uppsala Universitet.
- Pfaff, Alexander. 2020. How to become an adjective when you're not strong (enough)? Emergence of the weak adjectival inflection in (North) Germanic, *Nordlyd* 44 nr. 1, 19–34.
- Regesta Norvegica*. Arkivverket.
https://www.dokpro.uio.no/dipl_norv/regesta_felt.html (sist besøkt 17.03.2021).
- Runor*. Digital forskningsplattform: <https://app.raa.se/open/runor/search> (sist besøkt 17.03.2021).
- Rygh, Oluf. 1999. *Norske Gaardnavne. Forord og inledning* (faksimileutgave). Trondheim: Tapir forlag.
- . *Norske Gaardnavne* (serie): https://www.dokpro.uio.no/rygh_ng/rygh_felt.html (sist besøkt 17.03.2021).
- Samnordisk runtextdatabas*. Institutionen för nordiska språk, Uppsala Universitet. <http://www.nordiska.uu.se/forskn/samnord.htm> (sist besøkt 17.03.2021).
- Sandnes, Jørn og Ola Stemshaug. 1997. *Norsk stadnamnleksikon* [4. utgave]. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Seip, Didrik Arup. 1955. *Norsk språkhistorie til omkring 1370* [2. utgave]. Oslo: Aschehoug.
- Spurkland, Terje. 1991. *Sezt niðr ok ráð rúnar, rís upp ok fíð við*. En fonografematisk analyse av runematerialet fra Bryggen i Bergen. Doktoravhandling. Oslo: Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap.

- Institutt for arkeologi, kunsthistorie og numismatikk, Universitetet i Oslo.
- The Skaldic Project*: <https://skaldic.abdn.ac.uk/m.php?p=skaldic> (sist besøkt 17.03.2021).
- Stroh-Wollin, Ulla. 2016. The emergence of definiteness marking in Scandinavia – new answers to old questions, *Arkiv för nordisk filologi* 131, 129–169.
- . 2020. *Hinn* and *hinn*: Early Icelandic as the clue to the history and etymology of two Old Scandinavian words, *Nordic Journal of Linguistics* 43, 205–228.
- Ugulen, Jo Rune. 2008. [2006]. *...alle the knaber ther inde och sædescwenne...* Ei undersøkning i den sosiale samansetjinga av den jordeigande eliten på Vestlandet i mellomalderen. Doktoravhandling. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Zilmer, Kristel. 2018. Nye funn i gammel skatt, *Fortidsvern* 2018 nr. 1, 34–39. https://kulturminnerforalle.no/images/avdelingsnyheter_media/Finnesloftet_runer_pdf.pdf
- . 2020 (upublisert manus). Tyd disse runene! Finnesloftet og Lydva-loftet forteller.

Kristel Zilmer
Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo
Postboks 6762 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo
kristel.zilmer@khm.uio.no